

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / *Received*: 11.10.2018 • Kabul Tarihi / *Accepted*: 27.10.2018

Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç

Zahir KIZMAZ

Prof. Dr.

Fırat Üniversitesi-Sosyoloji Bölüm-Elazığ-Türkiye

ORCID: 0000-0001-7686-4751

zahirbizmaz@gmail.com

Öz

Ülkemiz son dönemlerde yoğun bir dış göç olgusu ile karşı karşıya gelmiştir. Özellikle Suriye’de iç çatışmalardan ve devlet saldırılarından kaçıp ülkemize sığınan Suriye sığınmacılarının sayısı 3.5 milyonu geçmiş durumdadır. Ülkemize göç etmiş/yerleşmiş olan Suriyeli göçmenlerin sosyo-demografik, kültürel, ekonomik, siyasal ve asayiş/güvenlik alanında bazı önemli sorunlara yol açtıkları bir gerçektir. Bu çalışmada göçmenlerin, ülkemizde oluşturdukları asayiş ve güvenlik sorunu, toplumda bu yönde oluşan algı biçimi ve suçluluk durumlarına/pratiklerine odaklanılacaktır. Suriyeli sığınmacıların hâlihazırda ne oranda suç olaylarını işledikleri, gelecek dönemlerde suç oranlarının nasıl bir seyir izleyebileceği, suç seyrinde (azalma ve artış durumunda) hangi değişkenlerin etkili olabileceği ve suç artışına karşı nasıl önleyici bir politikanın geliştirilmesi gerektiği hususları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Güvenlik, Suriyeli Sığınmacılar, Mülteci.

Syrian Asylum Seekers: Security Concerns And Crime

Abstract

Our country has recently faced an intense external migration phenomenon. The number of Syrian asylum seekers who escaped from internal conflicts and state attacks in Syria has exceeded 3.5 million. It is a fact that Syrian migrants who have emigrated / settled to our country have caused some important problems in the socio-demographic, cultural, economic, political, and security/public order fields. This study will focus on the security/public order problem of immigrants in our country, and on the perceptions and criminal situations / practices in the society. It will be discussed how the Syrian asylum seekers currently commit crime incidents, how crime rates can follow in the future, what variables may be effective in the course of the crime (in the case of decline and increase), and how a preventive policy should be developed against the increase in crime.

Keywords: Crime, Security, Syrian Asylum Seekers, Refugees.

GİRİŞ

2011 yılında Suriye’de başlayan iç çatışmalar ile birlikte Türkiye’ye ve diğer komşu ülkelere sayıları sürekli artarak yoğun bir Suriyeli nüfus göç etmek zorunda kalmıştır. Özellikle çatışmaların ve bombardımanların yeni sivil yerleşim yerlerine kaymasıyla birlikte göç dalgası süreklilik arz etmeye başlamıştır. Suriyeli göçmenlerin ülkemize göç ettikleri ilk yıldan beri sayısı giderek artan çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaların önemli bir çoğunluğunun, göçmenlerin ülkemizde karşılaştıkları sorunlar, ülkemizde yarattığı sosyo-ekonomik, kültürel etkiler ve suç-asayiş/güvenlik açısından yarattığı/yatabileceği tehditler üzerine odaklandıkları görülmüştür (Yaşar, 2013; Orhan & Gündoğar, 2015; Taştan vd., 2017; Erdoğan, 2014; Erdoğan vd., 2015; Erdoğan, 2017a, Kaygısız, 2017, Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018; Apak, 2014; Karasu, 2016).

Çoğu ülkelerde göçmenler arasında suç işleme oranlarının yüksek olduğuna dair bir anlayışın yaygın olarak paylaşıldığı dikkat çekmektedir. Konuya ilişkin yapılmış araştırmalar da, halkın büyük bir kısmının, göçmenlerin yerli doğumlu olanlardan daha fazla suç işledikleri yönünde bir inanca sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Simon & Sikich, 2007). Bu durum da, göçmenlerin kriminal eğilime sahip olduğu yönünde bir algının oluşmasına katkı sunmaktadır. Aynı şekilde göçmenlerin suçluluk durumlarına ilişkin oluşan tedirginlik veya konuya duyulan genel ilgi de, göçmen karşıtı bir politikanın oluşturulmasında esaslı bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde göçmenlerin, suçluluk düzeyleri üzerine odaklanan araştırmalar son derece azdır. Bu nedenle bu alanda araştırmaların yapılması gerekmektedir. Geçerli ve güvenilir araştırmalara ve bulgulara dayalı araştırma yapılmaksızın, göçmenlerin suçluluk durumlarına ilişkin politika belirlemek de güçtür. Araştırma bulgularına veya gerçekçi verilere dayanmaksızın gerçekleştirilebilecek yaklaşımlar/politikalar, göçmenlerin sorununu çözmekten çok daha da içinden çıkılmaz veya karmaşık hale getirecektir.

Ülkemizde görsel ve yazılı medyada Suriyeli göçmenlerin suç olaylarına karıştıklarına dair zaman zaman abartılı haberler yer almaktadır. Medyada göçmenlerin suçluluk durumlarına ilişkin gerçeği yansıtmaktan uzak haberlerin yer alması, toplum genelinde göçmenlerin suç eğilimine sahip olduğu şeklinde algılanmalarına yol açmaktadır. Bu tür haber ve söylentiler, ülkemizde bazen kitlesel/etnik çatışma yaratma potansiyelini içinde taşıması nedeniyle son derece önem arz etmektedir. Diğer bir ifade ile göçmenler tarafından işlenen suçlara medyanın yoğun ilgisi ve olayı sansasyonel bir biçimde sunma tarzı, toplumda gerginliklerin ve göçmenlere yönelik düşmanca eğilimlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Herhangi bir ülkede göçmen nüfusun varlığı ve göçmenler tarafından işlenen suçlar birçok ülkede büyük bir endişe kaynağını oluşturmaktadır. Avrupa’da, yerli

halktan sadece küçük bir grubu, göçmenlerin işlerini alacağından endişe ederken, yerli büyük bir çoğunluğu göçmenlerin suç artışı konusunda endişe duymaktadır (Fitzgerald vd., 2012). Dolayısıyla suçla ilgili yaygın endişe, göç politikalarını şekillendirmede iş gücü piyasasındaki kaygılardan daha önemli bir rol oynamaktadır (Card vd., 2012). Bu nedenle göçün, işgücü piyasası üzerine olan etkileri konusuna odaklanan araştırmalar, göçün suç üzerindeki etkilerine kıyasla daha fazladır (Piopiunik & Ruhose, 2016).

Hiç kuşkusuz göç ve suç arasında ilişki kurma çabasının tarihi çok eskilere uzanmaktadır. Bu konuda gelişmiş ülkelerde zengin bir literatürün oluşmuş olduğu görülmektedir (Stowell & Martinez, 2007; Martinez & Valenzuela, 2006; Mears, 2001; Tonry, 1997, Thomas, 2011; Bui, 2009). Aynı şekilde göç ve suç ilişkisine odaklanan veya göç- suç ilişkisinin sosyolojik bir çerçevede çözümleyen bazı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu kuramların başında sosyal örgütsüzlük, sosyal gerilim ve kültürel kuramlar gelmektedir.

Sosyal düzensizlik kuramı; örgütsüzlük göstergelerine sahip yerleşim bölgelerinde (heterojen yapının varlığı, çok farklı etnik grupların varlığı, düşük düzeyde bir ekonomik yapının varlığı, sosyal hareketliliğin/göçün yoğun gerçekleşmesi, ailenin fonksiyonunu kaybetmesi, kentleşme gibi) geleneksel sosyal denetim unsurlarının zayıfladığı ve kriminal alt-kültürün gelişmesinin kolaylaştığı gerekçesiyle suç işleme olasılığının daha yüksek gerçekleştiğini öngörmektedir. Özellikle göçün yol açtığı heterojenliğin, geçiş bölge özelliğinin, yoksulluğun ve çöküntü alanlarının yoğun gözlemlendiği bölge ve kentlerde, suç oranlarının yüksek düzeyde işlendiği ileri sürülmektedir. Çünkü yoğun göç alan yerleşim bölgelerinin ciddi olumsuz sonuçlar üretebileceği gerekçesiyle suç ve şiddet eylemleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Kızmaz, 2005: 151-153).

Sosyal örgütsüzlük teorisinin ilk dönem temsilcileri (Shaw & McKay, 1942), göçmenlerin kültürel geçmişlerinin çeşitlilik arz eden yapıları ve ekonomik kaynağa erişimlerinin sınırlılığı nedeniyle çok sayıda göçmenin toplumsal kurumlara olan bağlılıklarının zayıflayabileceğini ileri sürmüşlerdir (Bankston, 1998). Bireylerin toplumsal kurumlara olan bağlılıklarının azalmasının, aynı yerleşim bölgesinde hem göçmenler hem de yerli sakinler için kriminal suçluluğu artırıcı etkide bulunduğu varsayılmaktadır (Sampson, 1991; Sampson & Groves, 1989). Sosyal örgütsüzlük teorisinin yeni versiyonları da aynı şekilde göç olgusunun toplumların demografik yapılarının değişmesinde ve sosyal kurumların dejenere olmasında etkili olması nedeniyle suça katkıda bulunabileceğini öngörmektedir (Mears, 2001).

Kültürel çatışma teorisine göre göçmenlerin deneyimledikleri kültürel yapı ve geleneklerin göç ettikleri bölgelerdeki kültürelardan farklılık arz etmesi, iki grup arasında olası bir çatışma ihtimalini yaratabilmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkelere taşıdıkları kendi topluluklarına ait kültürel yaşam tarzı ve şiddet kalıpları

da, önemli ölçüde kültürel çatışmanın kaynağını oluşturmaktadır. Göçmenlerin kültürel kodları, ev sahibi toplumun kültürel kodlarıyla çatıştığında, göçmenlerin davranışları sapkın veya suçlu olarak etiketlenilmektedir. Dolayısıyla kültür çatışması olarak gözlemlenen yaşantılar, göçmenler arasında suçun sebebi olarak görülmektedir (Bui, 2009: 175). Özellikle göç edilen ülkenin dilinin bilinmemesi, göçmenlerin veya sığınmacıların yerleşik grup/topluluklardan farklı yaşam tarzlarına sahip olmaları ve bazı suç/şiddet unsurlarını kültürel olarak deneyimlemeleri (örneğin aile içi şiddetin suç olarak görülmediği bir kültürel yapıya sahip olma, silah taşıma geleneği, namusunu temizleme) gibi hususlar, kültürel çatışma açısından önemli risk faktörlerini oluşturmaktadır.

Merton tarafından geliştirilen gerilim kuramı da, alt sınıfa mensup olan bireylerin, meşru amaçlara yasal yollardan ulaşma imkanlarının daha fazla engellendiğini veya bloke edildiğini ileri sürerek, alt sınıf ile suçluluk arasında yakın ilişkiye dikkat çekmektedir (Adler vd., 1995: 111). Gerilim kuramına göre, alt sınıfa mensup olan bireylerin toplumda diğer varlıklı insanlarla eşit imkânlarla sahip olamamaları, onların yukarıya tırmanma imkânlarını kısıtlamakta veya engellemektedir. Bu yaklaşımı göçmenlere ve diğer dezavantajlı gruplara uyarlamak mümkündür. Göçmenlerin, azınlıklar ve yoksullar gibi sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan dezavantajlı bir pozisyonda görülmeleri onların suçluluk açısından riskli gruplar içerisinde değerlendirilmelerine yol açmaktadır. Göçmen gruplar için de oluşan bu sosyo-ekonomik dezavantajlılığın, onların meşru olmayan yollara yönelmelerine sebep olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle gerilim kuramında “meşru fırsatların bloke edilmesi” kavramsallaştırması, kente göç ile birlikte ortaya çıkan veya daha da kötüleşen ekonomik dezavantajlılık durumunu daha çok tanımlamaktadır. Suç ve göç arasında pozitif bir ilişkiyi öngören bu yaklaşımların varlığına rağmen, suç ve göç ilişkisine odaklanan araştırmaların sonuçları teorilerin bu varsayımlarını her zaman doğrulamamaktadır. Konuya ilişkin yapılmış araştırmalar birbirlerinden farklılık arz eden son derece karmaşık sonuçlar/bulgular saptamıştır.

Ülkemizde Suriyeli göçmenler konusunda gerçekleştirilmiş çok sayıda araştırma ve rapor, yerli halk arasında göçmenlerin toplumda suç ve güvenlik açısından ciddi bir risk oluşturduğu yönünde bir algının varlığına ilişkin bulgular saptamışlardır. Bu nedenle çalışmada aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır.

1. Ülkemizde toplumun, Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak güvenlik ve suçluluk konusundaki algısı nasıldır?
2. Suriyeli göçmenlerin, ileri sürüldüğü gibi işlenen suçlardan veya artan suçların çoğundan sorumlular mı? Var olan sınırlı suç istatistikleri bu argümanı desteklemekte midir?
3. Göç olgusu, tek başına suçlulukta etkili bir unsur mudur? Göç ve suç ilişkisinde hangi değişkenler ve ne yönde etkileyici olmaktadır?

4. Suriyeli göçmenler örneğinde suç çözümlenmelerinde etkili olan risk ve koruyucu faktörler nelerdir?
5. Suriyeli sığınmacılar örneğinden hareketle göç ve suç arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

Yukarıdaki sorulara yanıt arama çerçevesinde bu makalede ilkin, göçmenlerin suçluluk potansiyeli konusundaki var olan algı biçiminden ve suç istatistiklerinden söz edilecektir. İkinci olarak, Suriyeli göçmenlerin sahip oldukları; sosyo-demografik, eğitim ve ekonomik gibi bazı özellikleri belirtilecek ve bu özelliklerin suç eğilimliğinin oluşmasında ne düzeyde etkili olabileceği tartışılacaktır. Üçüncü olarak Suriyeli göçmenleri kriminal eğilimli kılacak risk faktörleri ile onları suçtan alıkoyabilecek koruyucu unsurlar birlikte ele alınacaktır. Son olarak da gelecek dönemlerde Suriyeli göçmenlerin suç işleme potansiyelleri veya suç işleme olasılıkları konusunda ön kestirmede bulunulmaya çalışılacaktır.

TOPLUMDA SURİYELİ SİĞINMACILAR KONUSUNDA OLUŞAN GÜVENLİK VE SUÇ ALGISI: BAZI ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Kamuoyunda işlenen suçların önemli bir oranının göçmenler tarafından işlendiğine dair yaygın bir kanaat söz konusudur. Özellikle kitle iletişim araçlarında ve sosyal medyada suç ve şiddet gibi asayiş ve güvenlik kapsamında görülen çok sayıda olayın sorumluları/failleri olarak göçmenler görülmektedirler. Suriyeli göçmenlere yönelik bu suçlama yer yer hedef göstermeye kadar varmaktadır. Göçmenleri hedef alan ve gerçeği yansıtmaktan uzak olan bazı suçlamalar, onlara yönelik olumsuz bir algının oluşumunda etkili olduğu gibi bazı olumsuz tepkilerin gelişimini de tetiklediği bir gerçektir. Göçmenlere yönelik uydurulan ve gerçeği yansıtmaktan uzak çok sayıda iddia dillendirilmiştir: Örneğin; “Suriyelilerin yüzlerce Türk’ü öldürdüğü”, “Kamplar dışındaki Suriyeli sığınmacılara maaş verildiği,” “TOKİ’den ev tahsisinin yapıldığı” ve “Suriyeli gençlerin sınavsız üniversitelere yerleştirildiği” (<https://multeciler.org.tr/suriyeli-multecilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/> ve <http://www.gercek hayat.com.tr/roportaj/suriyeliler-hakkindaki-yanislar/>) şeklinde çok sayıda söylenti basında yer almıştır. Bu tür söylentilerle Suriyeli sığınmacılara karşı düşmanlık algısı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Suriyeli göçmenler konusuna odaklanmış bazı çalışmalar da, ülkemizde suç oranlarının artışından göçmenleri sorumlu olarak gördükleri yönünde bulgular saptamıştır. Örneğin; Memiş (2015: 106) Kilis’teki yerli halk üzerinde yaptığı çalışmada, “Suriyelilerin suç oranını arttırdığı doğru mudur yönündeki ” soruya yerli görüşmecilerin; % 77.5’i “evet”, % 14.5’i “kararsız” olarak cevap verirken, görüşmecilerden sadece % 8’i bu soruyu “hayır” diye yanıtlamıştır. Taştan ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada da (Ankara’da 400 kişiyle yüz yüze yapılan bir çalışma) aynı şekilde araştırma grubunun, göçmenleri artan suç oranları ile ilişkilendirdikleri dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, “Suriyeliler

geldikten sonra hırsızlık vakalarında artış oldu” diyenlerin oranı %62, “şiddet darp, öldürme ve yaralama olaylarında artış olduğunu” belirtenlerin oranı %60 olarak saptanmıştır (Taştan vd., 2017). Aynı şekilde, Hatay ilinde gerçekleştirilen bir çalışmada yerel halkın Suriyeli göçmenlerin suçluluk algılarına ilişkin olarak sorulan “Suriyelilerin gelişile suç olayları nasıl değişti?” sorusuna görüşmecilerin % 62,5’si “arttı” cevabını verirken, %37,5’i de “herhangi bir değişiklik olmadı” şeklinde yanıtlamıştır (Kızmaz & Döner, 2017).

International Crisis Group tarafından yakın bir tarihte hazırlanan “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak” (2018) başlıklı raporda da, ülkemizde dışlanmış olduğu hissini yaşayan bazı kesimler ile Suriyeli göçmenler arasında yaşanabilecek iş gücü rekabetinin gelecekte şiddet olaylarına zemin hazırlayabileceği hususuna dikkat çekilmektedir. Bu raporda Suriyelilere yönelik toplumsal tepkilerin artması ile birlikte kimi yerlerde Suriyelilere yönelik oluşan gerginlik ve tepkilerin yer yer şiddete dönüştüğü, 2016 yılına kıyasla aynı dönemin 2017 yılının ikinci yarısında, bu tür adli olayların sayısının yaklaşık üç kat arttığı şeklinde bilgiler yer almaktadır. Bu raporda aynı şekilde 2017 yılında 24’ü Suriyeli olmak üzere en az 35 kişinin yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Kamu hizmetlerine ve yardımlara erişim konusunda yerel halka nispeten Suriyelilere daha fazla öncelik verildiği, sığınmacıların sahip oldukları farklı kültürel yaşam tarzının sorun teşkil ettiği ve Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları kentlerde (İstanbul, Ankara ve İzmir gibi) yerel halkın Suriyeli işçi veya işletme sahipleri ile rekabet etmekte güçlük çektiği yönündeki argümanlar üzerinden göçmenlerin oluşturabilecekleri gerginlik ve toplumsal huzursuzluk konusuna vurgu yapılmaktadır. Raporda ayrıca, Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki sayısal varlıklarının, ekonomik ve siyasal sorunları olan bir topluma entegre etmenin güçlüğü de vurgulanmaktadır. Özellikle işsizlik oranının yüksek olduğu ve aynı şekilde istihdam olanaklarının sınırlı olduğu ülkemizde yerli nüfusun Suriyeli göçmenlerle işgücü piyasasına erişim konusunda karşı karşıya gelebileceklerini ve bir çıkar çatışmasının – ülkemizde özellikle de dışlanmış duygusunu yaşayan bazı kesimlerde- yaşanabileceği tehlikesine dikkat çekilmektedir (Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 5).

Erdoğan ve Ünver (2015), 18 ilde 134 farklı iş çevrelerinden görüşmeler yapmak suretiyle derlediği çalışmalarında, görüşmecilerin yaklaşık olarak %90’ının Suriyeli sığınmacı kaynaklı güvenlik kaygıları taşıdıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacı kaynaklı bu kaygılar şu şekilde özetlenebilir:

- ✓ Hırsızlık, yankesicilik, çeteleşme, gasp vb. adli sorunların oluşmasından kaynaklanabilecek kaygılar,
- ✓ Gelecekte terör eylemlerinde yer alabileceklerine ilişkin kaygılar (ülkeye giriş yapanlar içerisinde Rejim (El Muharebat) ajanları, IŞİD militanları ya da diğer radikal örgütlere ait örgüt üyelerinin olabileceği),
- ✓ Genç nüfusun gelecek dönemlerde radikalleşme eğilimi sergileyebileceğine ilişkin kaygılar,

- ✓ Yerel halk arasında yabancı düşmanlığının artabileceğine ilişkin kaygılar,
- ✓ İşsizlik ve yoksulluk gerekçesiyle fuhuş sektörünün ve buna ilişkin mafya türü yapılanmaların artış gösterebileceğine ilişkin kaygılar,
- ✓ Göçmenler ile yerel halk arasında kültürel farklılıklardan dolayı çatışmaların artabileceğine ilişkin kaygılar,
- ✓ Suriyelilerin, ülkemizde bazı dini, siyasi ve yeraltı yapılar/gruplar tarafından istismar edilebileceklerine ilişkin kaygılar (Erdoğan & Ünver, 2015: 67-68).

ORSAM ve TESEV işbirliği ile Orhan ve Gündoğar (2015) tarafından gerçekleştirilen “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri” (2015) başlıklı raporda, Suriyeli sığınmacıların ülkemizde yaratabilecekleri toplumsal ve ekonomik etkiler/sorunlar kapsamında belirtilen hususlar dikkat çekicidir. “Türkiye’ye toplumsal etkileri” başlığı altında ortaya çıkan sorunlar; kültürel farklılıklar, çok eşlilik ve boşanmalar, çocuk işçiliği, çarpık yapılaşmalar, etnik ve mezhepsel kutuplaşmalar ve bazı illerde demografik yapının değişmesi gibi sorunlar belirtilmektedir. “Türkiye’ye ekonomik etkileri” başlığı altında da; göçmenlerin ekonomik faaliyet açısından risk ve fırsatların iç içe geçtiği, bazı küçük işletmelerde kaçak işçi çalıştırmanın yaygınlaştığı (kaçak göçmen çalıştıran ve çalıştırmayan firmalar arasında haksız rekabete yol açması), kiralık ev bulmada bazı güçlüklerin yaşanması ve kiralara ilişkin artışların varlığı, yerel halkın Suriyeli göçmenlerin iş olanaklarını ellerinden aldıkları yönünde bir algının oluştuğu tespitleri yapılmaktadır (Orhan & Gündoğar, 2015: 8).

Bu raporda belirtilen bu sorunların göçmenlerde ne düzeyde suça yol açtığı veya bu sorunların onların kriminal eğilimleri üzerindeki olası etkileri konusunda her hangi bir analiz yapılmış değildir. Hiç kuşkusuz bu sorun alanlarının, kriminal eğilimlerin oluşmasında risk unsurları olarak etkili olabileceği söylenebilir.

Ancak bu risk unsurlarının, kaçınılmaz olarak suça yol açacağını ileri sürmemekle birlikte aşağıda belirtildiği gibi bazı asayiş olaylarının meydana gelmesinde etkili olabileceği söylenebilir:

- ✓ Göçmenlere ilişkin yaşanan dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıkları: Bu alana ilişkin sorunlar toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır. Toplumsal uyum sorunlarının varlığı, bireylerin kriminal yönelimlerinde önemli bir göstergedir.
- ✓ Bazı illerde yerel halk arasında yaygınlaşan çok eşlilik ve boşanmalar: Boşanmanın yaygınlaşması ve artan çok eşlilik ile birlikte aile içinde ve dışında oluşacak bazı sorunlar, suça neden olabilecektir.
- ✓ Çocuk işçiliğinin veya çocuk işçi sayısının yaygınlığı: Çocuk işçiliği ve sokakta çocukların varlığı, suça yönelme veya suça maruz kalma açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır.
- ✓ Etnik ve mezhepsel kutuplaşmayı tetikleyebilecek zeminin oluşması: Yerel halk ile göçmenlerin karşı karşıya gelmeleri ve etnik bir çatışmanın

yaşanması, şiddet olaylarının arttıracak bir zeminin oluşmasına katkı sunacaktır.

- ✓ Artan çarpık yapılaşma: Kentleşme ile bağlantılı olarak bazı çarpık sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu da, suçla ilintili bir durum oluşturmaktadır.
- ✓ Bazı sınır illerinde demografik yapının değişmesi: Göçmen nüfusunun, yerel halkın nüfusundan daha fazla gerçekleştiği illerde güvenliğe ilişkin bazı endişeler ortaya çıkabilmektedir. Aynı şekilde göçmenlerin demografik yapılarında (doğurganlık oranı, nüfus artış oranı) gerçekleşen değişim de bu açıdan önem arz etmektedir.
- ✓ İstihdam ve işe ilişkin yaşanan sorunlar: Ekonomik ve çalışma yaşamına ilişkin sorunlar/engeller, kriminal bir eğilim yaratmada son derece önemlidir.

Halihazırda yerli halk ile göçmenler arasında yaşanan sorunların nedenleri olarak en çok; dil ve kültür farklılığından kaynaklanan sorunlar, ekonomik nedenler, Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olduklarının düşünülmesi, yerli halka nispeten sığınmacıların daha çok yardım aldıkları yönündeki algılar, göçmenlerin karıştıkları bazı olaylar (özellikle şiddet ve taciz olayları) ve provakatif bazı sosyal medya paylaşımları (bazı kentlerde dolaşıma giren “Suriyeliler şebeke suyuna zehir kattı”, “Suriyeliler bir polisi öldürdü” şeklinde sosyal medya üzerinden yayılan şehir efsaneleri) gibi hususlar belirtilmektedir. Bazı kentlerde Suriyeli göçmenler ile yerli halk arasında çatışmaların yaşanmasına müsait bir ortamın oluştuğu tespiti yapılmaktadır (Orhan & Gündoğar, 2015: 22).

Hiç kuşkusuz yerel halkta göçmen kaynaklı bir güvenlik kaygısı, siyasi gerilim ve çatışmaların ortaya çıkmasını tetikleyebilir. Bu süreçte özellikle provoke edici yaklaşımlar, kitlesel şiddet eylemlerine yol açabilir. Yaşanabilecek karşılıklı gerilimlerin gelecek dönemdeki önemli bir sonucu, Suriyelilerin kendi güvenliklerini sağlamak veya caydırıcı etkili bir güç olarak örgütlenme çabaları içerisine girebilme olasılığıdır. Orhan ve Gündoğar (2015) tarafından hazırlanan raporda; göçmenlerin ülkemizdeki suçluluk potansiyelleri ve kendi güvenliliklerini sağlamak için oluşturabilecekleri kriminal yönelimler/yapılar konusunda şu hususlar yer almaktadır. “Eğitim almamış, düşük gelir seviyesine sahip, dışlanmışlık hissi içinde kimlik bunalımı yaşayan gençlerin ileriki dönemde pek çok suçun kaynağını oluşturacağı söylenebilir. Yerel halkın ifadesiyle önlem alınmaz ise yakın zamanda mafyanın, hırsızlığın kaynağını bu kayıp nesiller oluşturacaktır. Bu da şu an hissedilmese de çok da uzun olmayan bir vadede yeni güvenlik riskleri doğması anlamına gelmektedir. ... Yerel halktan gelen tepkilerin en tehlikeli sonucu ise Suriyelilerin örgütlenerek kendi adalet ve güvenliklerini sağlama ihtiyacı hissetmesidir. Son dönemde Suriyeliler arasında kendilerini korumak için ortak hareket etme ve örgütlenme konusu tartışılmaya başlanmıştır. Bu da ufak çapta adli olayların kitlesel tartışmalara dönüşmesine neden olmaktadır. Suriyelilerin örgütlenmesi ise müsamahalı kesimlerin dahi tepkisini

artırmakta ve iki toplumun giderek kutuplaşmasına neden olmaktadır. Bu durum bütünleşme açısından zorluk yaratmaktadır” (Orhan & Gündoğar, 2015: 19-20). Sığınmacılar tarafından işlenecek bazı suçlar veya sığınmacıların karıştığı bazı adli vakalar, zaman zaman toplumda bir infial duygusu yaratmakta ve tüm Suriyelilere karşı bir tepkiye dönüşebilme riski içerebilmektedir. Bu husus gelecek dönemlerde en büyük güvenlik riskini oluşturacak konuların başında gelmektedir.

Suriyeli sığınmacıların genellikle kendi gruplarıyla kalabalıklar halinde getto benzeri yerleşim bölgelerinde yaşamaları ve yerel halka nispetle daha çok soydaşlarıyla iletişim içerisinde olmaları topluluklar arasında bazen düşmanca duyguların gelişmesine yol açabilir. Dahası sığınmacıların, genelde büyük gruplar halinde dolaşmaları yerel halk tarafından, onların saldırgan ve tehlikeli oldukları yönde algılanmalarına yol açarak bir tedirginlik konusu oluşturmaktadır (Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 5). Yerel halkın sığınmacı kaynaklı yaşadıkları diğer önemli bir tedirginlik konusu da, Suriyeliler arasında terör örgütleri (PKK/PYD ve DAESH gibi) veya Suriye yönetimi ile bağlantılı grupların/bireylerin gerçekleştirebilecekleri terör/şiddet eylemleridir (Korkmaz, 2016: 107).

Yerel halkın Suriyeli Sığınmacılara karşı davranış ve duygularını belirleyen hususlar 4 sorun alanı başlığı altında ele alınabilir. Bu sorun alanlarını aynı zamanda suç eylemleri ile de ilişkilendirmek mümkündür.

- 1- Ekonomik sorunlar (ülkeye ekonomik bir yük getirdikleri, enflasyonun ve işsizliği artırdıkları),
2. Güvenlik kaygısı (suç ve güvenlik sorunu oluşturdukları),
3. Toplumsal/kültürel sorunlar ve uyum problemi (çok eşlilik, erken evlilik, farklı yaşam tarzları, dil sorunları gibi),
4. Kentsel sorunlar ve temel hizmetlere ulaşım (gecekondu, çarpık kentleşme gibi)

Sonuç olarak Türk basınında (bkz. Efe, 2015) ve bazı bilimsel çalışmalarda, göçmenlerin ülkemizde -özellikle ekonomik ve güvenlik alanlarında- ciddi sorunlara kaynaklık ettikleri ve gelecek dönemlerde de bazı siyasal ve kültürel gerilimlerin yaşanmasında etkili olabilecekleri temasının öne çıkarıldığı görülmektedir.

SURİYELİ GÖÇMENLERİN SUÇLULUK DURUMLARINA İLİŞKİN BAZI VERİLER

Ülkemizde Suriyeli göçmenlerin suçluluk durumları ile ilgili istatistiklere resmi kurumlardan ulaşmak halihazırda mümkün değildir. Bu konuda ilgili kurumlara başvurulduğunda bu verilerin verilmemesi yönünde bir tutumun sergilendiği müşahade edilmiştir. Ancak göçmenlerin çok sayıda suç olaylarına karıştıkları

yönünde toplumda giderek artan tedirginlikler/söylentiler ve Meclis'te hükümete yönelik olarak bu yönde yanıtlanması istenilen soruların sorulması üzerine İçişleri Bakanlığı 05.07.2017 tarihinde, 2014-2017 yılları arasında Türkiye genelinde işlenen adli olay sayısı ile Suriyeli göçmenlerin karıştığı adli vaka olaylarına ilişkin bazı rakamları/verileri paylaşmak zorunda kalmıştır. Aşağıdaki tabloda buna ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 1. Suriyeli Göçmenler ve Yerel Halk tarafından İşlenen Suçlara İlişkin Veriler

Adli Olay	2014	2015	2016	2017 (ilk 6 Ay)
Türkiye Geneli	1.870.374	1.858.120	1.876.816	956.306
Suriyeli Göçmenler	10.352	13.557	14.457	7.157

Kaynak: <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>.

İçişleri Bakanlığı'nın 05.07.2017 tarihinde açıkladığı rakamlara göre, Suriyelilerin karıştıkları olayların Türkiye'deki toplam asayiş olaylarına oranı (2014-2017 arasında yıllık ortalama) yüzde 1,32 olarak gerçekleşmiştir ve bu olayların önemli bir kısmının da, kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanan adli olaylar olduğu belirtilmiştir (<https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>). 22.10.2018 tarihi itibarıyla Suriyelilerin Türkiye'de karıştığı suç oranları % 1.46 olarak gerçekleşmiştir. Bu suçların yaklaşık olarak %91.4'ü aydınlatılmıştır (<http://www.milliyet.com.tr/icisleri-bakani-soylu-muhtarlar-siyaset-2763351/>). Bu oranlar Suriyeli göçmenler arasında suç oranının düşük olduğunu göstermektedir. Suç oranının düşük olmasında, suç işleyen göçmenlere yönelik Türk Ceza Hukukunun öngördüğü cezaların verilmesi ve sınırı dışı edilmelerinin önemli bir etkisi vardır.

Suriyeli göçmenlere ilişkin yukarıda belirtilen suç oranları, ülkemizde bulunan Suriyeli göçmenlerin sayısına göre düşünüldüğünde son derecede düşük olduğunu söylemek mümkündür. Bu saptama, göçün gerçekleştiği ilk dönemlerde göç ve suç arasında zorunlu bir ilişkinin (göçün suçu arttırdığı yönünde) varlığını imkânsız kılmaktadır. Aynı şekilde bu ilişkiyi destekleyici argümanları veya kuramsal yaklaşımları da tartışmalı kılmaktadır. Bu gerçeklik aynı zamanda, göç ve suç ilişkisinin karmaşık bir süreç olduğunu ve bu ilişkinin analizinde göç süreci ve göçmenlere ilişkin çok sayıda değişkenin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda göçmenlerin kriminal eğilimli olmalarında etkili olabilecek veya suç işlemelerini kolaylaştıracak etkenlerin veya suç eylemlerinde yer almalarını güçleştirecek unsurların neler olduğunu belirlemek bu açıdan önem arz etmektedir.

Aşağıdaki tabloda da T.C. uyruklu ve göçmenlerin de içerisinde yer aldıkları yabancı uyruklu (mahkumiyet kararından derlenen) kategorisindeki bireylerin suçluluk durumlarına ilişkin oranlar yer almaktadır.

Tablo 2: 2015 Yılı İçerisinde Ceza Ve İnfaz Kurumlarına Giren T.C. ve Yabancı Uyrukluların İşledikleri Suçlar ve Oranlar

2015	Toplam			T.C. Uyruklu		Yabancı Uyruklu		Yabancı Toplam	Yabancılara verilen mahkûmiyet sayısının toplam mahkûmiyet sayıları içerisindeki oranı (%)
	Suç türü	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek		
Toplam	168 726	162 439	6 287	161 571	6 175	868	112	980	0.59
Öldürme	8 303	8 107	196	8 080	195	27	1	28	0.34
Yaralama	23 730	23 195	535	23 191	535	4	-	4	0.01
Cinsel suçlar	5 340	5 286	54	5 264	54	22	-	22	0.40
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	2 702	2 624	78	2 622	78	2	-	2	0.07
Hakaret	3 143	2 965	178	2 965	178	-	-	-	0.00
Hırsızlık	30 093	28 116	1 977	27 948	1 957	168	20	188	0.60
Yağma (Gasp)	10 045	9 799	246	9 705	243	94	3	97	0.97
Dolandırıcılık	3 780	3 572	208	3 566	204	6	4	10	0.26
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	12 143	11 599	544	11 206	485	393	59	452	3.7
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kull., satın alma	3 532	3 468	64	3 468	63	-	1	1	0.03
Sahtecilik	6 336	6 122	214	6 116	210	6	4	10	0.16
Kötü muamele	54	45	9	45	9	-	-	-	0.00
Zimmet	217	208	9	208	9	-	-	-	0.00
Rüşvet	84	77	7	77	7	-	-	-	0.00
Kaçakçılık	3 168	3 128	40	3 082	40	46	-	-	0.00
Trafik suçları	2 584	2 558	26	2 556	26	2	-	-	0.00
Orman suçları	317	311	6	311	6	-	-	-	0.00
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar	4 226	4 188	38	4 172	37	16	1	17	0.40
İcra İflas Kanu-									

nu'na muhalefet	13 024	12 393	631	12 387	629	6	2	8	0.06
Askeri Ceza Kanu nu'na muhalefet	408	408	-	408	-	-	-	-	0.00
Tehdit	7 808	7 640	168	7 639	168	1	-	1	0.01
Mala zarar verme	2 308	2 224	84	2 224	83	-	1	1	0.04
Görevi yaptırma- mak için direnme	1 470	1 435	35	1 434	35	1	-	1	0.07
Ailenin korunması tedbirine aykırılık	5 246	5 167	79	5 158	78	9	1	10	0.19
Diğer suçlar	18 665	17 804	861	17 739	846	65	15	80	0.43

Kaynak: TÜİK verilerinden derleyen Taştan vd., 2017.

2015 yılı için yabancı uyruklu olanlar tarafından işlenen ve mahkûmiyetle sonuçlanan yukarıdaki suç verilerine bakıldığında; “öldürme” suçunda yabancı uyrukluların oranı % 0,34, yaralama suçu %0,01, hırsızlık suçu %0,6’sı ile sınırlı olduğu görülmektedir. Çok sayıda suçlardan (hakaret, kötü muamele, zimmet, rüşvet, kaçakçılık, trafik suçları, orman suçları) ise yabancı uyruklulardan cezaevinde bulunan hiç kimse bulunmamaktadır. Hiç kuşkusuz işledikleri suç olaylarından dolayı sınır dışı edilmiş olan Suriyeli göçmenler bu verinin kapsamındadır.

Suriyeliler ülkemizde genelde hırsızlık, fuhuş, gasp, kamu malına zarar verme gibi suçlardan sorumlu tutulmalarına rağmen (Karasu, 2016) yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi yabancı uyrukluların suça karışma oranlarının son derece düşük düzeyde gerçekleştiği ve suç türüne ilişkin bilgilerin de gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Bu nedenle Yaşar da, sığınmacılar ile ilgili olarak güvenlik ve suç alanında oluşturulan tedirginliklerin abartılı olduğunu belirtmektedir (Yaşar, 2013: 125).

Gerek konuya ilişkin yapılmış çok sayıda araştırma gerekse de Suriyeli göçmenlerin ülkemizde işledikleri suç oranlarının düşüklüğünden hareketle göç olgusunun tek başına suç oranları üzerinde arttırıcı etkide bulunduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Göçün suç oranları üzerinde etkili olmasını sağlayan çok sayıda değişken bulunmaktadır.

GÖÇ VE SUÇ İLİŞKİSİ ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Suç ve göç konusunda yapılmış araştırmalar, göç ve suç ilişkisi konusunda karmaşık diğer bir ifade ile birbiriyle örtüşmeyen sonuçlar elde etmiştir. Araştırma sonuçları, göçün genel ve mutlak düzlemde suça yol açtığını doğrulamadığını ortaya koymuştur. Diğer bir ifade ile konuya ilişkin literatür, göçteki artışların

suç oranlarındaki artışa yol açtığına ilişkin varsayımı çok düşük düzeyde desteklediğini ortaya koymuştur. Özellikle sosyal örgütsüzlük, gerilim ve kültürel kuramların, göçün suç oranlarını arttırdığını öngören varsayımlar içermesine rağmen, konuya ilişkin yapılmış araştırmaların çoğu ilgili kuramların öncüllerini her zaman doğrulamadığını ortaya koymuştur. Öyle ki bazı araştırmalar göçün suç oranlarını artırmasının aksine bazı suçlarda düşüşlerin yaşanmasına neden olduğu yönünde bulgular saptamıştır (Reid vd., 2005: 1). Bu saptamalar, göçün her durumda suç oranlarını arttırdığı yönündeki argümanı tartışmalı kılmıştır.

Göçün, suç oranlarını arttırdığını veya belli yer ve zamanlarda belirli göçmen gruplar arasında tutuklanma, mahkûmiyet ve hapis oranının yüksek düzeyde gerçekleştiğini belirleyen kimi araştırmalar, suç oranlarının yüksekliğini genelde aşağıdaki nedenlerle ilişkilendirmiştir:

- ✓ Göçmen gruplardaki genç erkek nüfusun fazlalığı,
- ✓ Göçmenlerin eğitim ve iş becerilerinin düşüklüğü,
- ✓ Göçmen ve yerleşik gruplar arasındaki kültür çatışmalarının varlığı,
- ✓ Göçmenlerin yerleştikleri bölgenin örgütsüz veya çöküntü bölge niteliğinde olması,
- ✓ Yeni yerleşim bölgelerinin olumsuz sosyo-ekonomik yapısı, istihdama ilişkin sorunların varlığı,
- ✓ Kültürleşmenin ve asimilasyonun olumsuz etkileri.

Yukarıda belirtilen hususlar göç ve suç arasındaki ilişkinin, göçmenlerin niteliği/özelliği, göçün özellikleri ve yerleşilen bölgelerin yapısı ve sunduğu olanaklardan bağımsız olmadığını göstermektedir. İlk iki değişken, göçmenlerin göç öncesi ve sürecindeki koşullarla/ özellikler ile ilişkili iken, son faktör de göç edilen ülkenin yapısı ve koşulları, sunduğu fırsatlar ve engellerle ilgili. Göç sonrası suçlulukta etkili olan değişkenler içerisinde göçmenlerin adaptasyon süreçlerinin başarılı bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği hususu da son derece önem arz etmektedir. Hiç kuşkusuz göçmenlerin entegrasyon veya adaptasyon süreçlerinin başarılılığı ve aynı zamanda göçmenlerin suçluluk yapıları aşağıdaki değişkenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir:

Bireysel Faktörler: Özellikle yaş ve cinsiyet değişkeninin suç oranları üzerinde daha çok etkili olduğu söylenebilir. Genç nüfusun fazla olduğu göçmen topluluklarda suç oranlarının yüksek olarak gerçekleştiği, genç nüfusun azalması ile birlikte suç oranlarının düştüğünü saptayan araştırmalar (Bui, 2009: 177) söz konusudur.

Kültürel Uyum Sorunları: Göçmenlerin, göç ettikleri yeni toplumun ve devletin yasaları ve onların sosyo-kültürel yapıya uyum düzeylerine bağlı olarak kriminal yönelimleri söz konusu olacaktır. Kapsamlı uyum programlarının varlığı ve göçmenlerin bu programlara katılımları ve başarı düzeyleri burada önem arz

etmektedir. Kültürel çatışma ve alt-kültürel yaklaşımların suçlulukla ilintili öngörülerini bu çerçevede aşılabilir.

Ekonomik ve İstihdama İlişkin Sorunlar: Göçmenlerin suçluluk yapısı üzerinde etkili olan önemli bir husus da, onların göç ettikleri bölgelerde işin ve kazancın varlığına ilişkin koşulların düzeyidir. Doğum yerleri neresi olursa olsun, bir işi olan ya da uygun bir kazancı olanların suç işleme olasılığı muhtemelen daha düşük olacaktır. Aksi durumda suç işlemeye daha fazla katılma ihtimali söz konusudur (Bell vd., 2013). Daha önemlisi, göçmenlerin göç ettikleri bölgelerdeki yerel işgücü piyasasının yapısını değiştirecek boyutta olması ev sahibi toplumdaki mevcut sakinler arasında da şiddet ya da kriminal bir reaksiyon yaratma ihtimalini ortaya çıkarabilir. Bir dereceye kadar piyasaya olan akışın vasıfsız nitelikte olması, işgücü piyasasının pozisyonunu zayıflatabilir ve dolayısıyla hem göçmen hem yerli işçilerin suç eğilimlerini artırabilir (Wadsworth, 2010).

Hiç kuşkusuz, göç edilen ülkelerde kadınların sosyo-ekonomik pozisyonunda meydana gelen değişimler de şiddet ve suç oranlarını arttırabilmektedir. Kadınların ev dışı kazanç getirici işlerde çalışmaları ve ekonomik fırsat olanaklarına sahip olmaları, kadın ve erkek iktidar/güç dinamiklerinin değişmesine, erkek egemen iktidarının sorgulanmasına, kadınların boşanma talebinin artmasına ve yeni evlilikler kurma gibi gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu gelişmeler de, şiddet ve cinayet suçlarının işlenmesinde etkili olabilmektedir.

Yerli Toplulukların Göçmenlere Yönelik Tutumları: Göçmenler genelde gerek medyada gerekse kamuoyunda sempatik bir grup olarak kabul görmez. Özellikle kitle iletişim araçlarında ve sosyal medyada göçmenlere yönelik olumsuz bakış ve yaklaşımlar daha baskındır. Kamuoyunu manipüle etmeye yönelik yaklaşımlar veya haberler, göçmenler hakkında son derece olumsuz bir algının oluşmasına katkı sunmaktadır. Bu kapsamda, göçmenlere yönelik sergilenen ayrımcı ve hatta yer yer ırkçı politikalar, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu engelleyici bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir. Bu ayrımcı politikalar, bazen göçmenlerde kriminal eğilimin oluşumunda da etkili olabilmektedir.

Devletin Göçmen Politikası: Göç ve suç ilişkisi, ülkelerin göçmenlerin kendi ülkelerine girişlerine ilişkin nasıl bir politikaya sahip olduklarıyla da ilintili olduğu görülmektedir. Bu nedenle bazı uluslararası araştırmaların sonuçları, göçmenlerin suça katılım düzeylerinin tespitinde göçmenlerin ev sahibi ülkeler tarafından nasıl karşılandığı veya göçmenlere yönelik nasıl politika ve tutum takındıklarına bağlı olarak farklılık arz ettiğini göstermektedir.

Lynch ve Simon (2007), yedi ülkedeki göç ve suç arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarında, göçmenlere yaklaşımları ve göçmen kabul etme politikaları açısından ülkeleri; "göçmen ülkeler" ve "göçmen olmayan ülkeler" şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutmuşlardır. Onlar, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi bazı ülkeleri, göç hacminin yüksek, giriş bariyerlerinin/engellerinin az olduğu ve

göçün teşvik edildiği "göçmen ülkeler" olarak sınıflandırmışlardır. Japonya, Almanya ve Fransa da dahil olmak üzere diğer ülkeleri ise "göçmen olmayan ülkeler" olarak tanımlamışlardır. Lynch ve Simon, "göçmeni olmayan ülkeleri", "göçmen ülkeler"e kıyasla; göç hacminin nispeten düşük, göçmen giriş engellerinin dikkat çekici düzeyde yüksek ve göçmenliği teşvik etmeyen bir politika izlediği şeklinde tanımlamaktadır. Lynch ve Simon yaptıkları araştırmada, "göçmen olmayan ülkeler" kategorisine nispeten "göçmen ülkeler" kategorisinde bulunan göçmenlerin suçluluk oranının, yerli-doğumlu olanların suç oranlarına kıyasla önemli ölçüde düşük olduğunu saptamıştır. Yani göçmen girişinin ve kabulünün daha kolay olduğu ülkeler ile bu olanakların daha zor ve ağır koşullar taşıdığı ülkeler karşılaştırıldığında, göçmen girişinin kolay olduğu ülkelerin diğer kategorideki ülkeye nispeten suçluluk düzeyinin, yerli doğumlu olanlara kıyasla önemli ölçüde düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmacılar, bu bulgunun "göçmen ulusların" yeni gelenleri ana akım toplum içine daha bütünlüklü entegre edebilme potansiyeline sahip olma kapasitesinden kaynaklanabileceğini varsaymaktadırlar (Wortley, 2009; 349-350).

Göç Öncesi ve Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Göçmenlerin kendi ülkelerinde göç etmeden önce karşılaştıkları sorunlar, göç ve yeni bölgeye yerleşim sürecinde bazı olumsuzlukların ortaya çıkmasında etkili olabilir. Suçla ilişkilendirilebilecek bu olumsuzluklara örnek olarak; fiziksel işkenceye maruz kalma, posttravmatik stres bozukluğuna maruz kalma, ayrımcı davranışlara maruz kalma ve yabancılaşıma (Bui, 2009: 177) gibi gelişmeler gösterilebilir.

Göçmenlerin Etnik veya Irksal Yapısı: Göçmenler arasındaki suç oranları, aynı ırksal ve etnik gruplar için bile farklılıklar göstermektedir. Bir anlamda göçün, suç üzerindeki etkisi etnik gruplar bağlamında değişkenlik arz edebilmektedir. Bazı araştırmalar, belirli zamanlarda ve yerlerde, belirli göçmen grupların suçluluğa diğerlerinden daha fazla dahil olduklarını saptamıştır. Bu kapsamda etnisite - suç konusuna odaklanmış bir araştırma literatüründen söz etmek mümkündür. Örneğin, Rattner (2007), İsrail'deki göçmen Rusların yerli doğumlu İsraililere göre daha yüksek oranda suç işlemiş olduğunu saptamıştır. Siegel ve Bovenkerk (2007) de, Hollanda'daki organize suçların çoğundan Rus göçmenlerin sorumlu olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Göçün Yoğunlaştığı Yerleşim Bölgelerinin Niteliği/Yapısı: Stowell and Martinez, (2007: 565) sosyal örgütsüzlük kuramının öngörüsü çerçevesinde, göç olgusunun her hangi bir bölgenin sosyal-yapısal nitelikleri üzerindeki etkisinin tutarlı bir şekilde benzer olmadığını ileri sürmektedirler. Çünkü sosyal örgütsüzlük veya ekolojik yaklaşım, göçmenlerin beşeri ve sosyal sermaye yetersizliklerinden dolayı örgütsüz yerleşim bölgelerine yerleştiklerini ileri sürmektedir. Başarılı olmak için gerekli olan becerinin kazanılması ve eğitim düzeyinin artırılması zaman alacağı için yine de çoğu göçmen daha iyi düzeyde sosyal olarak organize olmuş yerleşim yerlerine yeniden yerleşmektedir. Stowell and Martinez, stabil yerleşim bölgeleri ile yeni oluşan bölgeye olan göçün suç

oranlarının üzerindeki etkisinin farklı olabileceğini belirtmektedirler. Eski göçmen nüfusunun yerleştiği bölgelerin daha stabil olduğu için burada daha az düzeyde şiddet suç düzeyine sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar göçün suçu arttırıcı etkisinin bazı değişkenlere bağlı olarak gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak toplumda, göç ve suçun nedensel olarak birbiriyle ilişkili olduğu düşüncesinin yaygın olduğu da bir gerçektir. Konuya ilişkin yapılmış ampirik araştırmalar ve buna ilişkin oluşmuş olan literatür de hiç kuşkusuz bu ilişkiyi veya bu yaklaşımı sorgular niteliktedir (Stowell & Martinez, 2007: 565; Martinez, 2008; Martinez & Valenzuela, 2006; Rumbaut & Ewing, 2007; Yeager, 1996).

SURİYELİ GÖÇMENLERDE KRİMİNAL YÖNELİMİN OLUŞMASI: RİSK VE KORUYUCU FAKTÖRLER

Hiç kuşkusuz, göç olgusunun tek başına ve kaçınılmaz bir şekilde suçluluğa yol açtığı ileri sürülemez. Suç ve göç ilişkisinin niteliği ve boyutu çok sayıda değişkene bağlı olarak farklılık arz ettiği yukarıda da belirtilmişti. Bu nedenle, bir göçmen grubunun suçluluk potansiyelinden söz edebilmek için çok sayıda değişkenin irdelenmesi gerekmektedir. Ayrıca bazı olumsuz değişkenlerin varlığı göçmenlerin suça yönelimlerinde etkili olabilirken, bazı olumlu değişkenler de dengeleyici bir işlevi görerek suç eğiliminin oluşmasını engelleyebilmektedir. Bu nedenle suç ve göç grupları ilişkisi ele alındığında, olumlu ve olumsuz değişkenlerin birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, göçmenlerin kriminal yönelimlerinin oluşup oluşmayacağı hususu, “risk oluşturabilecek unsurlar” ve “koruyucu unsurlar” üzerinden analiz edilecektir.

Suriyeli Göçmenlerin Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikleri

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 19.07.2018 tarihi itibarıyla Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmen nüfus sayısı 3.541.572’dir (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713). Bu sayı, yaklaşık olarak Türkiye nüfusunun % 4’ünü oluşturmaktadır. Araştırmalar, göçmenlerin büyük bir oranın bu ülkede kalıcı olduğunu, -Suriye’deki iç çatışma sonlanması durumunda bile- göstermektedir. Çağımızın en büyük insanlık ve mülteci krizi olarak adlandırılan bu olayda, Türkiye barındırdığı sığınmacı nüfusla en çok Suriyeli sığınmacı barındıran ülke konumundadır.

Göçmenlerin sadece %6’sı kamplarda kalmaktadır. Geriye kalan %94’ü de kamp dışında kendi imkan ve çabalarıyla yaşamaktadırlar. Türkiye’deki sığınmacıların %6’sinin kamplarda toplulardan izole olarak yaşarken, geri kalan %94’ü de kamp dışında toplumla birlikte yaşamaktadır. Kamp dışında yaşayanların toplumla bütünleşme düzeyleri veya entegrasyon süreçleri daha kolay gerçekleşirken öte yandan da yerel halk ile ciddi sorunlar yaşamalarına, dışlanma ve kabul sürecine ilişkin yerel halk ile karşı karşıya gelmelerine yol açabilmektedir. Korkmaz (2016: 94) da kamp dışında kalan sığınmacıların, daha fazla problemlerle

karşılaşılabileceklerini ve bu problemlerin (örneğin sosyo-ekonomik sorunların) onların Türkiye’de terör ve yasa dışı faaliyetler içerisinde yer almalarını, asayiş olaylarının figüranı olmalarında etkili olabileceğini ileri sürmektedir.

Suriyeli göçmenlerin şehirlerdeki dağılımları farklılık arz etmektedir. İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Kilis, Bursa, İzmir ve Mardin Suriyelilerin nüfusça en yoğun olduğu ilk on şehrin başında gelmektedir. Yaklaşık 10 ilde de Suriyeli göçmenlerin sayıları 100 binin üzerindedir. 4 ilde de 300 binin üzerinde Suriyeli göçmen bulunmaktadır (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713). Göçmenlerin yerleştikleri bu kentler içerisinde özellikle Kilis, 90 bin yerel halk nüfusuna karşı 130 binin üzerinde Suriyeli sığınmacıyı barındırmaktadır. Bu açıdan Kilis kentinde yerel halk neredeyse azınlık pozisyonuna düşmüş durumdadır ve Kilis ili de, bir Suriye kenti görüntüsünü sunmaktadır.

Göçmenlerin %54.2’sini erkekler, %45.8’ini de kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca ülkemizde göçmen olarak bulunan 3.541.572 Suriyeli sığınmacıdan 1.653375’i 18 yaş ve altı bireyler oluşturmaktadır. Bu Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların %47’sinin 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerden oluştuğunu göstermektedir. Aynı şekilde bu göçmenlerin 2.523.842’i, 30 ve altı yaş kategorisinde olanlar teşkil etmektedir. Bu da, ülkemizdeki tüm göçmenlerin %71’ini teşkil etmektedir (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713).

Suriyeli sığınmacılar ülkemizde çoğunlukla tekstil, inşaat, ayakkabı imalatı, tarım, mobilya ve mevsimlik tarım işçiliği gibi alanlarda iş bulmaktadırlar. Bu, sığınmacıların ağırlıklı olarak düşük gelirli veya ücretli, iş güvencesi olmayan kayıt dışı işlerde çalıştıklarını göstermektedir (Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 5, 16).

Suriyeli göçmenlerin mevcut sosyo-demografik ve ekonomik profillerinden hareketle suçluluk yönelimlerine ilişkin olarak geleceğe yönelik bazı projeksiyonlarda veya tahminlerde bulunmak mümkündür. Bu çerçevede, Suriyelilerin ülkemizdeki sayısal varlıkları, çocuk nüfus oranının fazlalığı, eğitim düzeyinin düşüklüğü ve düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olmaları, suç eğilimi açısından önemli risk unsurlarını oluşturmaktadır.

Göçmenlerin Yerleşim Bölgelerinin Niteliği

Göçmenler ülkemizde ağırlıklı olarak kentlerin varoş veya gecekondu bölgelerinde ikamet etmektedirler. Kalabalık aile yapısına sahip oldukları, bazı bölgelerde birkaç hane ile birlikte aynı evi paylaşmak zorunda kaldıkları ve zor koşullarda yaşamlarını devam ettirdikleri söylenebilir. Ayrıca Suriyelilerin ağırlıklı olarak kenar mahallelerini tercih etmeleri, çarpık yapılaşma ve gecekondu türü yapılaşmanın artmasına neden olmaktadır. Gelir/kazanç beklentisi nedeniyle evlerin üstlerine veya yanlarına sağlıksız, düzensiz yapıların inşa edilmesi çarpık kentleşme sorununu daha da arttırmaktadır.

Göçmenlerin şehrin az gelişmiş ve suç oranlarının yüksek olduğu, enformel denetim ve sosyal sermayenin zayıf olduğu bölgelerde ikamet etmeleri suçluluk açısından ciddi bir risk teşkil etmektedir. Kentin varoş veya kenar mahallelerinde birlikte yaşamlarını sürdüren sığınmacıların toplumsal uyum süreçleri de kesintiye uğramakta, gecikmekte veya güçleşmektedir. Bir anlamda göçmenlerin sorun potansiyeli yüksek olan mahallelerde ikamet etmeleri, yerli halk ile karşı karşıya gelmelerine, bazı sosyal gerginlik ve şiddet olaylarının yaşanmasına neden olabilmektedir.

Göçmenlerin, sosyal örgütlülük düzeyinin düşük olduğu bölgelerde ikamet etmeleri uzun vadede bazı güvenlik sorunlarının yaşanmasına veya bunu besleyecek bir zeminin oluşmasına neden olabilecektir. ORSAM & TESEV işbirliği ile hazırlanan raporda konuya ilişkin şu çarpıcı bilgi yer almaktadır. “Karşılaşılan diğer bir sosyal etki Suriyelilerin yaşadığı koşulların her türlü yasa dışı işe bulaşmaları açısından müsait zemin hazırlamasıdır. Suriyeli genç erkekler uyuşturucu kullanımı ve satışı açısından istismara açıkken kadınlar da fuhuş tehdidine maruz kalmaktadır” (Orhan & Gündoğar, 2015: 17).

Shaw ve McKay (1942) tarafından geliştirilen toplumsal örgütsüzlük teorisi, kentsel gettolardaki toplumsal kurumların ve sosyal kontrol mekanizmalarının zayıflamasını kolaylaştıran olumsuz sosyal koşullara dikkat çekmektedir. Bu teoriye göre, yüksek nüfus hareketliliği veya göç ile ortaya çıkan kültürel heterojenlik ve yoksulluk, toplumsal kontrolü zayıflatarak toplumsal düzensizliğe neden olmaktadır. Toplumsal kontrolün zayıflaması ve oluşan toplumsal düzensizlik de, suçluluğu arttırmaktadır.

Kuramın önde gelen temsilcileri, göçün yol açtığı sorunlar ile suç arasında bir ilişki öngörmektedir. Sosyal örgütsüzlük kuramına göre suç ile ilintili olarak öne çıkan göstergelerin başında; yüksek düzeyde yerleşimci hareketliliği (yüksek düzeyde göç alma ve verme), nüfus yoğunluğu, kent yoksulluğu veya düşük düzeydeki ekonomik statü, farklı etnik grupların birlikte bulunmaları, göçün yoğun olarak gerçekleştiği bölgelerde ortaya çıkan örgütsüzlük, ahlaki ve değersel bozulma ve sosyal denetimin zayıflaması gibi unsurlar gelmektedir (Vito & Holmes, 1994: 143; Bohm, 1997: 74). Sampson ve arkadaşlarına göre, göç ile ilişkili gerçekleşen sosyal yapıdaki bozulmanın toplumda sadece geleneksel kontrol mekanizmalarını zayıflatmadığını, aynı şekilde toplumdaki güven ve birlik yapısını da zayıflatarak suçun oluşumunda etkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Burada, suçun oluşumunda enformel denetim mekanizmasının zayıflamasının yanı sıra özellikle toplumsal bütünleşme ve güven gibi sosyal sermaye yapısındaki bozulmaların da etkisinden söz edilmektedir

Göçmenlerde Eğitim Sorunları

Ülkemizdeki sığınmacıların %53'ünden fazlası, 18 yaş altındaki çocuklardan oluşmaktadır. Aynı şekilde, göçmenlerin %75'ten fazlasının özel korumaya muhtaç çocuk ve kadınların oluşturduğu belirtilmektedir. Her 100 Suriyeli

kadınından, 21'inin okuma-yazma bilmediği ve Suriyeli çocuk işçiliğinin yaygın olduğu bilinen bir gerçektir (Akpınar, 2017: 25).

Suriyeli sığınmacıların nüfusunun önemli bir oranını çocuk ve genç yaş grubunda olması aynı zamanda geniş kapsamlı bir eğitim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ülkemizde Suriyeli sığınmacılar konusunda önemli çalışmalar yapan M. Murat Erdoğan'a göre, Türkiye'de okul çağındaki (5-17) olan Suriyeli çocuk sayısı 850 binden fazladır. Ancak okul çağındaki bu çocuklardan sadece % 36'sı (yaklaşık olarak 311 bin) halihazırda okula gitme imkânına sahiptir. Ancak bu sayı içinde de devlet okuluna devam eden ve Türkçe eğitim alma şansına sahip olanların sayısı sadece 62 bin ile sınırlıdır. Geri kalan 255 bin çocuk ise Suriye müfredatına göre Arapça eğitim yapan Geçici Eğitim Merkezi adı verilen okullara (eğitim kalitesi konusunda kuşkular içeren) gitmektedirler. Burada en dikkat çekici ve dramatik olanı yaklaşık olarak 550 bin çocuğun hiçbir şekilde eğitim imkânından yararlanmamış olmasıdır. Ona göre, sadece 2017 sonu itibari ile okullaşamayan Suriyeli çocuk sayısı 400 binden fazladır. Aynı şekilde Ona göre, daha önceki yıllarda zorunlu okul çağındaki olduğu halde, kayıtlara geçmeyenler de dikkate alındığında bu rakam en az 700-800 bini bulmaktadır Aile bütçesine maddi katkıda bulunmak için kendilerini çalışmak zorunda hisseden veya çalışmaya zorlanan bu çocukların travmatik geçmişleri de düşünüldüğünde, Suriyeli sığınmacıların eğitim konusuna ilişkin bu olumsuz tablonun gelecekte Ülkemiz için ciddi bir sorun oluşturması muhtemeldir (Erdoğan, 2017a: 25; Erdoğan, 2017b: 9). UNICEF'in Ekim 2016 tarihli verilerine göre, okul çağındaki olan Suriyeli çocuk sayısı 860.000, okula kayıtlı Suriyeli çocuk sayısı ise 490.000'dir. Okul dışı Suriyeli çocuk sayısının ise 370.000 olduğu tahmin edilmektedir (Kaygısız, 2017: 12). International Crisis Group tarafından hazırlanan raporda (2018), Hükümet'in, Suriyeli çocuklara eğitim imkanı sağlaması konusunda çok önemli çabalar ve gelişmeler kaydetmesine rağmen, eğitim çağındaki olan yaklaşık bir milyon Suriyeli çocuktan 370 bin kadarının herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmadığı belirtilmektedir.

Kamp ve kamp dışında kalan çocukların okula devam etme durumları farklılık arz etmektedir. Özellikle kamp dışında kalan 6-11 yaş grubundaki çocukların okullaşma oranı kampta kalan çocuklara kıyasla çok daha düşük gerçekleşmiştir. Kamplarda yaşayan 6-11 yaş arası çocukların yüzde 83'ünün okula devam etmesine karşılık, %17'si okula devam etmediği saptanmıştır. Kamp dışında olan aynı yaş grubundaki çocukların ise %86'sı okula devam etmediği sadece, ancak %14'ünün okula devam ettiği belirlenmiştir (Akpınar, 2017: 21-22).

Yukarıda çocukların eğitim ve okullaşma durumlarına ilişkin aktarılan bu tespitler veya bilgiler, Suriyeli göçmenlerin çocuklarının ciddi bir eğitim sorunuyla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Bu çocukların, okullardaki eğitimin dışında kalmaları onların toplumsal entegrasyon ve uyumlarını güçleştirmektedir.

Sonuç olarak Suriyeli sığınmacılar içerisinde ülkemizde karşılaşacakları zorluklardan en çok etkilenenlerin başında çocukların geldiğini söylemek mümkündür. Aileleri tarafından çalıştırılmak zorunda bırakılmaları (genelde aile bütçesine katkıda bulunma ihtiyacı nedeniyle), cinsel istismara uğramaları, eğitim hakkından faydalanamamaları onların sağlıklı gelişimlerini ve sosyalleşmelerini riske etmekte veya zora sokmaktadır. Sığınmacı çocukların eğitim olanaklarından mahrum kalmaları, bazı uyum sorunlarının yaşanmasının yanı sıra aynı zamanda mesleki beceri ve bilgiden de yoksun olarak yetişmeleri ile sonuçlanacaktır. Bu da, göçmenlerin gelecek dönemde nitelikli mesleklerde istihdamlarının güçleşmesi anlamına gelmektedir. Bu durumun Suriyeli sığınmacılarda kriminalleştirici bir etki yaratması muhtemeldir.

Göçmenlerin İş ve İstihdam Olanakları

Suriyeli göçmenlerin sadece %45'i, 18 yaşın üzerindedir. Yasal çalışma kapsamında görülen 15-64 yaş diliminde bulunan göçmenler, nüfusun %63'ünü oluşturmaktadır. Sığınmacıların önemli bir bölümü, ikamet ettikleri kentlerin iş olanaklarına göre ağırlıklı olarak düşük nitelikli veya vasıfsız işlerde çalışmaktadırlar. Çalışmanın yoğunlaştığı sektörler ağırlıklı olarak mevsimlik işler olan tarım ve hayvancılık başta olmak üzere, inşaat, tekstil ve hizmet sektörleridir (Kaygısız, 2017; Çoban & İçağasıoğlu, 2011: 115). Ülkemizde yaklaşık olarak 750.000 ile 950.000 arasındaki Suriyelinin kayıt dışı ekonomide çalıştığı (çoğunluğu erkek) tahmin edilmektedir (Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 14). Ocak 2016 yılından bu yana yaklaşık olarak 15 bin civarında Suriyelilere çalışma izni verilmiştir (Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 1).

Erdoğan, yaptığı çalışmada Suriyelilerin %17, 2'sinin Türkiye'de düzenli bir geliri olmadığını, %45,2'sinin düşük gelirli ve %34,7'sinin de orta gelirli olduğunu saptamıştır (Erdoğan, 2017b: 34). Bu saptamalar, Suriyelilerin ekonomik durumlarını ortaya koymasından dikkat çekicidir.

Kamuoyunda Suriyeli sığınmacıların, ülkemizdeki insanların işlerini ellerinden alarak bir işsizlik sorunu yarattığına dair genel bir yaklaşım veya bir algı söz konusudur (Kaygısız, 2017; Orhan & Gündoğar, 2015; Özpınar, 2016: 4). Ancak konuya ilişkin yapılmış bazı çalışmalar (Erdoğan 2017a: 10; Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018: 14), Suriyeli göçmenlerin ülkemizde ekonomik açıdan yerel halk açısından ciddi ve yaygın iş kayıplarına neden olmadıklarını saptayarak bu algının bilimsel bir temele dayanmadığını ileri sürmüştür. Çünkü Suriyelilerin genelde çalıştıkları iş alanlarının çok düşük ücret getiren ve yerel halkın ilgi duymadığı vasıfsız ve niteliksiz işler olduğu belirtilmektedir. Özellikle iş dünyası ile yapılan görüşmelerde (Orhan & Gündoğar, 2015: 18) Suriyeli göçmenlerin, yerel halkın iş imkânlarını ellerinden aldıklarına yönelik iddiaların gerçeği yansıtmaktan uzak, algı ile ilgili bir durum olduğu yönünde bulgular saptanmıştır. Örneğin, 2014 yılında yapılan bir çalışmaya göre yerel halkın "Suriyeliler işlerimizi elimizden almaktadır" önermesine katılanların oranı %56,1 olarak gerçekleşmiştir. Adana,

Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa illerinde ise bu yaklaşımı onaylayanların oranı %68,9 olarak saptanmıştır (Erdoğan, 2014).

Kaygısız (2017: 9), yerel halk arasında işlerinin sığınmacılar tarafından ellerinden alınıyor olduğu algısı ve duygusunun oluşmasının ırkçılığı ve milliyetçiliği körüklediği ve bu durumun da Suriyelilerle çatışma riskini arttırdığını ileri sürmektedir. Özellikle sığınmacıların/göçmenlerin iş piyasasındaki varlıklarının daha fazla görünür hale gelmesinin- işsizlik sorunun varlığının yarattığı etki ile birlikte- göçmenlere yönelik saldırı ve linç girişimlerinde bulunma eylemlerinde bir artışa yol açabileceği ifade edilmektedir. Erdoğan (2017b: 10) da ülkemizde Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında yaşanan gerilimin kaynağı olarak, Suriyelilerin çalışmalarından çok, çok sayıda işyeri açmış olmaları ile açıklamaktadır. Orhan ve Gündoğar da konuya ilişkin şu hususları belirtmektedir: “Sığınmacılar küçük çapta olsa da üretime katılmaya başlamıştır. Suriyelilerin açtığı dükkânlar, fırınlar, ayakkabı üretimi yapan işletmeler ekonomiye katkı sunmaktadır. Bu tarz küçük çaplı işletmelerden genelde Suriyeliler alışveriş yapmaktadır ki bu durum Suriyelilerin kendi alıştıkları tarzda ürün satan dükkânları tercih etmeleri göz önüne alındığında anlaşılabilir bir gelişmedir. Fakat bu işletmelere ilişkin bir diğer tespit birçoğunun kaçak olmasıdır. Bu durum yerel esnaf arasında haksız rekabet ortamı doğmasından dolayı tepki yaratmaktadır. Bu nedenle de sınır illerinde Suriyeli esnaf ile yerel esnaf arasında birçok tartışma yaşanmıştır” (Orhan & Gündoğar, 2015: 18).

Hiç kuşkusuz Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisi sadece olumsuz bir tablo üzerinden açıklanamaz veya ekonomik etkileri en azından sadece bu yönüyle sınırlandırılmaz. Çok sayıda araştırma (Özipek, 2018; Orhan & Gündoğar, 2015: 17; Kriz Grubu Avrupa Raporu, 2018) Suriyeli sığınmacıların ülke ekonomisine çok boyutlu katkı yaptığını, sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde bu katkının ve ekonomik canlılığın gözle görülür olduğunu ileri sürmektedir. Korkmaz, Suriyelilerin yaşadıkları şehirlerde bir ekonomi yarattıklarını ve bunun gelecek dönemlerde yerel halk ile Suriyeliler arasında maddi çıkar temelli çatışmalara yol açabileceğini belirtmektedir (Korkmaz, 2016: 107). Ayrıca Özipek’e göre, bazı sektörlerde yaşanan kısa vadedeki iş kayıpları, makro ölçekte gerçekleşen ekonomik canlılığı ve katkının değerini azaltmayacaktır (Özipek, 2018).

Grogger (1998)’in, büyük bir göçmen nüfusun düşük ücretli işgücü piyasasında varlıklarının, düşük iş gücü piyasasının oluşumuna ve kronik işsizliğe yol açarak, işinden olan yerli doğumlu nüfusun suç işlemelerine yol açabileceği şeklindeki tespitinin burada dikkat çekici olduğunu belirtmek gerekmektedir. Öte yandan, büyük bir göçmen nüfusun, ekonomik olarak durgun metropol alanlarını canlandırabileceği ve dolayısıyla suçları azaltacak yapısal faktörlere katkıda bulunabileceği iddia edilmektedir (Lee vd., 2001). Bu nedenle göç ve suç arasındaki ilişkiler hakkındaki mevcut literatür, hangi yaklaşımın en doğru olduğu konusunda yetersiz bir rehberlik sağlamaktadır (Reid vd., : 2). Bu kapsamda Reid

vd., (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, metropol alanlarındaki büyük göçmen nüfusun, kent merkezindeki durgun ekonomilerinin yeniden gelişmesine yol açan yerel ekonomileri canlandırabileceği ileri sürülmektedir. Göçmen nüfusun büyüklüğünün yaratacağı nedensel süreç, hem göçmenler hem de yerli doğumlu olanlar için, daha önce ekonomik olarak baskılanmış alanlarda iş geliştirme ve kent merkezinin yeniden canlandırılması gibi işin gelişimi ve büyümesini sağlayarak suçu azaltabilecektir. Örneğin, Kotkin (2000) göçmenlerin yük nakliyesi, malzeme taşımacılığı ve depo gibi mesleklerde ticaret ile uğraşmalarının olumlu ekonomik etkiler yaratacağını ileri sürmektedir. Dahası, büyük göçmen nüfusunu barındıran büyük şehirlerde göçmen nüfusun toplumsal ve sosyal servis alanlarında, sosyal kontrol ve güvenlik alanlarında (Polis, yangın, acil durum, sağlık, güvenlik gibi yasal hizmetler gibi) iyi işler yapabilecekleri belirtilmektedir (Reid vd., 6).

Sonuç olarak, Suriyeli sığınmacıların ülkemizde ekonomik alandaki varlıklarına ve etkilerine genel olarak bakıldığında; risk ve fırsat faktörlerinin iç içe geçtiği bir tablo söz konusudur. Diğer bir ifade ile sığınmacıların işgücü piyasasındaki varlıkları, hem olumlu hem de olumsuz etkileri birlikte taşıdığı görülmektedir. Bir anlamda Suriyeli sığınmacıların ekonomik açıdan ülkemizdeki varlıkları sadece olumsuzluk yaratmamakta, kurmuş oldukları çok sayıda şirketler vasıtasıyla da ülkemiz ekonomisine belirli düzeyde katkı sunmaktadır. Aynı şekilde kurdukları şirketlerde kendileriyle aynı etnik gruba sahip olan bireylere istihdam alanı yaratmaları da, bu açıdan önem taşımaktadır. Gerek bu açıdan gerekse de ülkemizde iş olanaklarına sahip olmaları veya çalışabilecek iş alanlarının varlığı, Suriyeli sığınmacıların kriminalleşmelerini engelleyici bir işlev gördükleri söylenebilir.

Sosyal Uyum Sorunları

Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde karşılaştıkları temel sorunların başında, yerleştikleri ülkenin sosyal yapısına olan uyum konusu gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki insanlar ile aynı inanca sahip olmakla birlikte özellikle farklı dil ve sahip oldukları bazı kültürel değerler açısından da farklılaşmaktadırlar. Bu farklılıklar bazen yerel tepkilere de kaynaklık teşkil etmektedir. Suriyelilerin ülkemize yerleşmeleri ile birlikte bazı kentlerde artan çok eşli evlilikler ve bununla ilintili gerçekleşen boşanmalar, artan çocuk istismarları, giyim ve yaşam tarzının (gürültü yapmaları ve toplu olarak aynı mekanı paylaşmaları) yarattığı hoşnutsuzluklar da, gerginliği artıran hususlar olarak dikkat çekmektedir.

Konuya ilişkin yapılan bir çalışmada; “Türkiye’deki Suriyelilerin kültürel açıdan bize ne kadar benzediklerini düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya Türk toplumunun, %40,8’i “hiç benzemiyorlar”, %39,4’u “benzemiyorlar” seçeneğini işaretlerken, sadece %7,8’i “benziyorlar”, “çok benziyorlar” seçeneğini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları, toplumumuzun %80’den fazlasının

Suriyeliler ile kültürel bir benzerlik içerisinde olmadıklarını düşündüklerini göstermektedir (Erdoğan, 2017b: 19). Kızmaz ve Döner (2017), yerli halkın Suriyeli göçmenlerin rahatsız edici davranışlar olarak en çok;

- ✓ İş, işsizlik ve çalışma koşulları konusundaki davranışları,
- ✓ Asayiş ve güvenlik ilişkin sorunlar,
- ✓ Trafik sorunundaki tutumları,
- ✓ Giydikleri yerel kıyafetler,
- ✓ Gürültü yapmaları,
- ✓ Gece çok geç vakitlerde yatıp sabah erken kalkmamaları gibi hususları gösterdiklerini saptamışlardır.

Göçmenlerin savaştan kaçan korkak bireyler olarak görülmeleri, artan ekonomik pahalılık ve krizlerden sorumlu tutulmaları, yaşam tarzları ve görünümleri üzerinden (dilencilik, kirlilik, rahatlık, gürültü ile oluşan rahatsızlık, mekânlardaki kalabalık, gündüz ve gece vakitlerinin kullanımındaki farklılıklar, trafikteki tutumlar) dışlayıcı, aşağılayıcı bir muameleye maruz bırakılmaları (Yaşar, 2013; Özpınar, 2016: 4) gibi olumsuz yaklaşımlar, yerel halk ile sığınmacılar arasında kutuplaşma ve gerilimin artmasına yol açacaktır.

Suriyeli sığınmacıların sorunlarına yönelik yapılan çok sayıda araştırma (Apak, 2014, 2015; Erdoğan, 2015; Karasu, 2016; Kaya, 2015), Suriyeli sığınmacıların bazı sorunlar (eğitim, barınma, çalışma hakları, kamu hizmetlerine erişim, ekonomik gibi) yaşamalarına rağmen genelde memnun olduklarını ve aynı şekilde Türk toplumuna uyum sağlamada çok fazla güçlük yaşamadıkları tespit edilmiştir (Apak, 2014: 54). Yaşanılan en temel sorunların başında ise dil problemi gelmektedir (Apak, 2014, 2015; Buz, 2008; Deniz vd., 2016; Karasu, 2016). İşsizlik ve niteliksiz işlerde çalışma (Apak, 2014; Deniz vd., 2016; Karasu, 2016), sosyal dışlanma, barınma, beslenme ve çocukların okula ilişkin sorunları da öne çıkan diğer problemlerdir. Suriyelilerin özellikle yoğun olarak buldukları; Şanlıurfa, Mardin, Batman, Kilis, Gaziantep gibi kentlerdeki uyum düzeylerinin nispeten daha kolay gerçekleştiği ifade edilmektedir. Burada uyum sürecinin kolay gerçekleşmesinde; bölgede akrabalarının varlığı, dini inanç benzerliği ve bu konuda sorun yaşamamaları, insanlarla ilişki kurabilme, genel olarak ayrımcılığa maruz kalmamaları ve beklentilerinin önemli ölçüde karşılanması gibi nedenler bulunmaktadır (Kağnıcı, 2017).

Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki varlıklarına karşı sergilenen yaklaşımın, yerleşmeye başladıkları ilk dönemlere kıyasla günümüzde biraz daha olumsuz bir nitelik kazandığı gözlemlenmektedir. Bu olumsuz yaklaşımın nedenleri olarak en çok; ülkemizde kalıcı olacakları yönündeki tedirginlikler, fazla haklar tanındığı yönündeki algılar (Karasu, 2016), kira ve ev fiyatlarındaki artışlar (Kaypak & Bimay, 2016; Karasu, 2016), çevre kirliliği yaratmaları (Kaypak & Bimay, 2016), dilencilik yapmaları (Erdoğan, 2015), istihdam ve çalışma yaşamına ilişkin sorunlara sebebiyet vermeleri (Erdoğan, 2015; Karasu, 2016; Kaypak & Bimay,

2016), güvenlik ve asayiş sorunu yaratabilecekleri endişesi ve vatandaşlık verilmesi (Erdoğan, 2015) gibi hususlar öne çıkmaktadır. Sığınmacılara yönelik gelişen bazı olumsuz yaklaşımlara rağmen yerel halkın, Suriyeli sığınmacılarla aynı dine mensup olmalarının getirdiği kardeşlik anlayışı ve sığınmacıların ekonomik ihtiyaçlarını giderme konusunda sergilenen yardımseverlik tutumu, Suriyelilerin toplumsal uyum ve entegrasyon süreçlerine ciddi anlamda olumlu katkı sunmuş olduğu bir gerçektir. Bu durum da, bireylerde kriminal yönelimin oluşması karşısında önemli önleyici bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir.

Halihazırda belirli dönemlerde Suriyeli göçmenlerle yerel halk arasında yaşanan bazı gerilimlere rağmen -3.5 milyonu aşan Suriyeli göçmen nüfus düşünüldüğünde- yine de bu çatışmalardan hareketle çok olumsuz bir tablodan ve ciddi güvenlik sorunundan söz etmek mümkün değildir. Bu durumu, göçmen nüfus ile yerli halk arasında karşılıklı ihtiyatlı bir tutumun/yaklaşımın varlığını göstermektedir. Göçmenlerin giderek Türkçe kullanımlarının artması, kültürel uyum alanında davranış sergilemeleri, kışkırtıcı tutumlardan uzak durmaları, yerel halk ile bazı evliliklerin gerçekleşmesi, çok sayıda çocuğun ülkemizde doğması (35 binin üzerinde 2018 yılı itibarıyla), çok sayıda şirket kurmaları ve belirli sektörler iş bulmaları gibi hususlar onların toplumsal ve ekonomik entegrasyonlarının daha da arttıracaktır. Bu olumlu gelişmeler aynı zamanda göçmenlerde suç eğiliminin oluşmasını da görece engelleyecektir.

Göçmenlerin ülkemizde karşılaşacakları ekonomik ve eğitim sorunlarının gelecekte kriminal eğilimlilik yaratması açısından risk unsurları olarak etkili olabilir.

Göçmenlerin Geldikleri Ülkenin/Bölgenin Yapısı

Suçluluk açısından, göçmenlerin göç ettikleri ülkede yaşadıkları veya karşılaştıkları sorunların yanı sıra göç ettikleri ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal yapının da etkili olduğu bir gerçektir. Göçmenlerin iç çatışmaların ve savaşın yaşandığı bir bölgeden ülkemize göç ettikleri hususu burada konumuz açısından önem arz etmektedir. 2011 yılından bu yana Suriye’de süren çatışmalarda, İHH İnsani Yardım Vakfının hazırladığı rapora göre yaklaşık olarak 20 bini çocuk en az 450 bin insan hayatını kaybetmiş, 120 binden fazla insan da hapsedilmiştir. Yüzbinlerce insanın ciddi fiziksel yaralandıkları bu savaşta yaklaşık olarak 600 binden fazla çocuğun yetim kaldığı belirtilmektedir (<https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/111/suriye-2017-faaliyet-raporu.pdf>).

Bir anlamda ülkemize sığınan Suriyeli sığınmacılar savaşın acılarını, yaralarını ve diğer tüm olumsuzluklarını taşımaktadırlar.

Genelde savaşa tanıklık etmiş, savaşın dehşetini/şiddetini yaşamış ve dolayısıyla savaş veya politik koşullardan dolayı göç etmek zorunda kalan savaş mağduru aile bireylerinde ve çocuklarında travma sıklıkla karşılanan bir durumdur. Bu kapsamda göçmenlerin kendi ülkelerinde iç savaşın yarattığı mağduriyetler ve akabinde gerçekleşen göçmenlik durumu ile bağlantılı olarak yaşadıkları sorunlar

onların ruhsal dünyalarını yaralamakta ve travma yaşamalarına neden olabilmektedir. Posttravmatik stres bozukluğu (PTSB), yaşanan çatışmanın şiddet, yoğunluğu ve maruz kalma düzeylerine göre akut veya kronik düzeyde bir nitelik sergileyebilir. Çatışma dönemi ve sonrasında yaşanan travmatik olayların başında; yakın aile bireylerinin ölümü, şiddete veya işkenceye maruz kalma veya tanıklık etme, cinayete tanık olma, yerinden edilme ya da göç sürecinde ve göç edilen ülkelerde karşılaşılan sorunlar (dışlanma, saldırıya uğrama, sosyo-ekonomik, sağlık ve kültürel sorunlar vb.) gelmektedir.

Yerinden edilmiş olan Suriyeli sığınmacıların ülkemizde yaşadıkları “yurtsuzluk duygusunun” yanı sıra savaş ve çatışmanın yarattığı travmalar, göçmenlerin sorunlarının sadece sosyo-ekonomik sorunlarla sınırlı olmadığını göstermektedir. Özellikle yakın aile bireylerinin ölümüne ve yaralanmalarına tanıklık etmiş olanların oranı küçümsenmeyecek düzeydedir. AFAD (2013) kamplardaki bireylerin % 32’si ve kamp dışında yaşayanların da %23’ünün Suriye’deki çatışmalardan dolayı bir yakınının yaralanmış olduklarını saptamıştır. Bundan ayrı olarak bir kampta yapılan bir çalışmada erkeklerin %33’ü ve kadınların da %40’ı her hangi bir yakınına kaybettiklerini ifade ettikleri yönünde sonuçlar elde edilmiştir (bkz. Yaşar, 2013).

Chung ve arkadaşları, Suriye’deki göçmenler arasında travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) için yaygınlık oranlarının % 34 ile % 52 arasında değiştiğinin tahmin edildiğini ileri sürmüştür (Chung vd., 2018: 310). Alpak vd., 2013 yılında Türkiye Gaziantep ilindeki çadır kentte kalan 352 Suriyeli göçmenler üzerinde yaptıkları araştırmalarında, göçmenlerde post-travmatik stres bozukluğu görülme sıklığını %33.5 olarak saptamışlardır. Selçuk Şirin ve Lauren Rogers-Şirin (2015) Türkiye’de bir kampta yaptıkları bir çalışmada, Suriyeli göçmenlerin çocuklarının %45’inin Travma Sonrası Stres Bozukluğunu yaşadıklarını, %44’ünün anlamlı depresyon belirtileri gösterdiğini ve %33’ünün de somatik şikayetler sergiledikleri yönünde sonuçlar elde etmişlerdir (Şirin & Rogers, 2015). Savaş travmasına maruz kalan 3000 çocuk üzerine yapılan başka bir çalışmada da, travma sonrası stres bozukluğuna işaret eden bulguların saptandığı ve bu soruna gerekli müdahaleler yapılmadığında çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek olumsuz bazı semptomların geliştiği gözlemlenmiştir. Savaş yaşantısına bağlı travma sonrası stres bozukluğunun diğer belirtileri arasında; endişe, gerginlik, irkilme durumları, huzursuzluk, öfke patlamaları ve saldırgan davranışlarının geliştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca çatışma durumuna maruz kalan çocuk, savaşın taraflarına kızgın olabileceği gibi ebeveynlerini ve yakınlarını da kendilerini olup bitenlere karşı yeterli düzeyde koruyamadığı veya yeterli imkanları sağlayamadığı gerekçesi ile öfke besleyebilir. Öfke bu durumda farklı tarafa ve bireylere yönelebilir (Aydın, 2014: 32-33).

Archer ve Gartner (1976), savaş tecrübesi yaşamış ülkelerde cinayet suçlarında ciddi artışların gerçekleştiğini ileri sürmüştür. Çatışma veya savaşlardan sonra gerçekleşen şiddet suçlarındaki artışların önde gelen temel bir nedeni, şiddetin bu

süreçte meşrulaşmasını sağlayan bir kültürün veya yaklaşımın zemin bulmasıdır (Archer & Gartner, 1976).

Sonuç olarak savaş veya terörün çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerinin başında travma gelmektedir. Şiddet ve savaşa maruz kalan bireylerde özellikle travma ile bağlantılı çok sayıda davranışsal problemler ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara genel olarak bakıldığında, öfke ve saldırganlık, zayıf akademik performans ve madde bağımlılığı gibi bazı olumsuz davranışların gelişimine yol açtığı gözlemlenmektedir (Yahav, 2011: 93). Çocukluk döneminde maruz kalınan veya tanıklık edilen travmatik yaşantılar, çocukların normal gelişimlerini ciddi anlamda olumsuz etkileyerek toplumsal uyum ve entegrasyon süreçlerini kesintiye uğratmakta veya sorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde yaşanan travmatik olaylar, çocukların sağlıklı bir ruhsal yapıya sahip olmalarını engelleyerek, özellikle ergen ve yetişkinlik döneminde suç ve şiddet eğiliminin oluşmasında etkili olabilmektedir.

SONUÇ

Yüksek oranda göçmen nüfusunu barındıran bazı ülkelerde çok sayıdaki problemin sorumlusu olarak genelde göçmenler görülmektedir. Aynı şekilde, toplumdaki suç oranlarının artışında da zaman zaman dikkatler göçmenler üzerine yoğunlaşmakta ve göçmenler kriminal bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde de Suriyeli göçmenler tarafından işlenen suç oranlarının yüksek olduğu, göçmenlerin şiddet kullanmaya meyilli oldukları, işsizlik sorunu yarattıkları ve kendilerine ev sahipliği yapan Türkiye'nin ekonomisini zora soktukları ve dolayısıyla ülkemiz açısından ciddi bir tehdit oluşturdukları şeklindeki iddialar tedavüle sokularak göçmenlere yönelik olumsuz bir algı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Oysaki suç istatistikleri ve konuya ilişkin yapılan araştırmalar, bu iddiaları doğrulamamaktadır. Dolayısıyla Suriyeli göçmenlere yönelik sergilenen olumsuz yaklaşımlar, önemli ölçüde önyargılara dayalı algılardan beslenmektedir. Bu olumsuz algı ve önyargılı yaklaşım, yer yer göçmenlere yönelik şiddet eylemlerine de yol açmaktadır.

Ülkemizde, göçmen ve suç üzerine gerçekleştirilmiş ampirik araştırmalar neredeyse yok gibidir. Suça karışan göçmenlere ilişkin istatistiksel bilgiye ulaşmak da son derece güçtür. Ancak İçişleri Bakanlığının açıkladığı verilere göre göçmenler tarafından işlenen suç oranları son derece düşüktür.

Göç ve suç arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalar son derece karmaşık ve birbirleriyle örtüşmeyen sonuçlar saptamıştır. Diğer bir ifade ile göç ile suç arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik yapılan araştırmalar, bu ilişkinin varlığı konusunda güçlü kanıtlar sunmamıştır. Bu nedenle göç ve suç arasında olası bir ilişkiden söz edilse bile bu ilişkinin zorunlu ve kaçınılmaz olduğu ileri sürülemez. Göç olgusunun suç üzerindeki etkisi çok sayıda değişkene bağlı olarak gerçekleşmektedir. Diğer bir ifade ile göç ve suç arasındaki ilişki belirli bir zamanda göçün niteliğine/doğasına göre farklılık gösterebilir.

Göç- suç ilişkisinin analizinde veya göçün suça yol açıp açmadığı konusunun açığa kavuşturulmasında irdelenmesi gereken bazı önemli değişkenler bulunmaktadır. Burada göç ve suç arasındaki ilişkinin, göçmenlerin niteliği, göçün özellikleri ve yerleşilen bölgelerin yapısından bağımsız olmadığını söylemek mümkündür. İlk iki değişken göçmenlerin göç öncesi ve sürecindeki koşullarla ve özellikler ile ilişkili iken, son faktör de göç edilen ülkenin yapısı ve koşulları ile ilgilidir. Göç sonrası suçlulukta etkili olan değişkenler içerisinde göçmenlerin adaptasyon süreçlerinin başarılı bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği hususu son derece önem arz etmektedir. Hiç kuşkusuz göçmenlerin entegrasyon veya adaptasyon süreçlerinin başarılılığı ve aynı zamanda göçmenlerin suçluluk yapıları üzerinde; bireysel faktörler, kültürel uyum sorunları, ekonomik ve istihdama ilişkin sorunlar, göçmenlere yönelik tutumlar ve göçün nedenleri gibi faktörler etkili olmaktadır.

Göç ve suç ilişkisinin analizinde öne çıkan temel faktörler veya unsurlar kapsamlı bir şekilde şu şekilde belirtilebilir:

1. Göçmenlerin bireysel özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ırksal ve mesleki nitelikler, öfke, antisosyal veya psikopat eğilimlilik gibi demografik, psikolojik, kültürel ve sosyal özellikler)
2. Göç edilen bölgenin/ülkenin işgücü piyasa yapıları, karşılaşılan ekonomik sorunlar, işsizlik oranı, istihdam olanakları
3. Göçmenlerin motivasyonları,
4. Göç etmede etkili olan unsurlar (istihdam arayışı, çatışma bölgelerinden ayrılma gibi)
5. Göç edilen yerleşim yerinin/bölgenin örgütlülük ve kültürel yapı açısından özelliği. Yeni bir bölgeye yerleşme ile birlikte etkileşime girilen yeni dinamikler.
6. Göç edilen yerleşim yerinin suçluluk oranı,
7. Yerli topluluklarının göçmenlere yaklaşım tarzları, göçmenler ile ilgili algı biçimi (dışlanma ve ayrımcı politikalara maruz kalma düzeyi),
8. Göçmenlerin yerleştikleri bölgede karşılaştıkları sorun türleri ve sorunların niteliği ve şiddeti.
9. Akkültürasyon sorunları, kültürel ayrımcılık, dil engeli, iş ve arkadaş edinme networkları,
10. Göç ile birlikte göçmenlerde meydana gelen davranış kalıpları (aile kurumunun zayıflaması, sosyal ve enformel denetimin zayıflaması, sosyal çözülme v.b).

Burada belirtilmesi gereken diğer önemli bir husus ise, göç-suç ilişkisi ele alınırken göçmenlerin taşıdıkları veya sahip oldukları olumlu ve olumsuz özelliklerinin birlikte değerlendirilmesidir. Diğer bir ifade ile Suriyeli göçmenlerin veya sığınmacıların gerek şimdi gerekse de geleceğe yönelik olarak kriminal yönelimlerine ilişkin bir öngörü, halihazırda sadece karşılaştıkları risk

unsurları üzerinden tahmin edilemez. Burada, göçmenlerin sahip oldukları sosyo-demografik, ekonomik ve kültürel olumsuzluklar ve karşılaştıkları sorunların oluşturacağı “risk unsurları” ile göçmenleri suçtan alıkoyan veya koruyan “koruyucu faktörlerin” birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile göçmenlerin kriminal eğilim düzeyleri, gelecekte suça karşı korunaksız olmaları veya suça daha açık hale gelmelerinde etkili olan faktörler ile onları suça karşı dirençli veya korunaklı kılan faktörlerin oluşturduğu ilişki biçimi ile ilişkili olarak gerçekleşecektir. Kriminal yönelim, risk unsurlarının koruyucu faktörleri baskıladığı veya domine ettiği ölçüde suçlulukta etkili olabilmektedir. Hiç kuşkusuz bireyin buradaki pozisyonu son derece önem arz etmektedir. Bu durum, suç ve göç ilişkisinin sadece göçmenlerin karşılaştıkları olumsuz değişkenler ve gelişmeler üzerinden kurulamayacağını göstermektedir. Çünkü suç eyleminde etkili olabilecek risk unsurlarının, suç yönelimini yaratıp yaratmayacağı, koruyucu faktörlerin etkililik düzeyine bağlı olarak değişkenlik arz edecektir. Bu nedenle göçmen gruplarının suçluluk eğilimlerine ilişkin öngöründe bulunabilmek için halihazırda var olan risk ve koruyucu faktörlerin birlikte ele alınması gerekmektedir. Risk ve koruyucu faktörlerin birlikteliği yaklaşımına göre örneğin; Suriyelilerin önemli bir oranın ülkemizde genelde vasıfsız, ağır, geçici ve düşük ücret getirici işlerde çalışmaları ve nitelikli mesleklere girişlerinin sınırlı olması, toplumsal entegrasyonları açısından önemli bir olumsuzluk ve risk oluşturmaktadır. Gerilim kuramına göre, ekonomik başarı gibi meşru amaçlara erişimin bloke edilmesi ve engellenmesi bir suç eğilimi yaratmaktadır. Ancak göçmenler, kendi ülkelerinde yaşanan çatışma, savaş ve ölüm ile sonuçlanan mağduriyetleri düşündüklerinde göç ettikleri ülkemizde geçimlerini sağlayacak düzeyde iş bulup çalışmalarını kendileri açısından ciddi bir kazanım ve başarı olarak değerlendirilecekleri bir gerçektir. Bu değerlendirme biçimi, koruyucu faktör olarak onların suça yönelmelerinde engelleyici bir işlevi yerine getirebilmektedir.

Göçmenlerin suçlulukları üzerinde etkili olabilecek faktörlerin başında, istihdam olanaklarının kısıtlı olması ve iş piyasalarına girişlerinin önünde engellerin varlığı gelmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda (bkz. Orhan ve Gündoğar, 2015) Suriyeli göçmenlerin genelde yerel halkın çalışmayı arzulamadığı işlerde çalıştıkları ve bunun da vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarında işgücü açığının kapanması gibi olumlu bir sonuç yarattığı ifade edilmektedir. Bu aynı zamanda Suriyeli göçmenlerin yerli halkın iş olanaklarını ellerinden aldıkları yönündeki iddiaları da tartışmalı kılmaktadır. Ayrıca ülkemizde çok sayıda Suriyeli şirketlerin varlıkları yatırım ortamına olumlu olarak yansımaktadır. Suriyeli firma sayısının ülkemizde artması da bu açıdan önemli bir husustur. Göçmenlere sağlanan insani yardım ve hizmetlerin yerel firmalar tarafından sağlanması da bazı sektörler için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Ülkemizdeki sığınmacıların varlıkları bu açıdan bakıldığında kısmen olumlu bir tablonun varlığı gözlemlenmektedir.

Göçmenlerin ekonomik faaliyetlere yoğun katılımlarının sağlanması onların uyum süreçlerini de hızlandıracağı bir gerçektir. Sığınmacıların özellikle şehrin ekonomik yapısına entegre olmaları ve ekonomik açıdan bir canlılık ve çeşitlilik sağlamaları gerek işverenler açısından gerekse yeni istihdam alanı oluşturmak açısından bireylerin kriminal yönelimlerini engelleyecektir. Çünkü göçmenlerin ekonomik iflas ve krizlere maruz kalmaları, işsiz kalmaları, yoksulluk ve ekonomik sorun yaşamaları, onların suç yönelimi açısından ciddi bir risk teşkil etmektedir. Bu nedenle göçmenlerin sadece toplumsal değil ekonomik entegrasyonları da son derece önem arz etmektedir.

Sığınmacıların suç açısından risk teşkil edecek diğer önemli bir husus ise, eğitime ilişkin olandır. Eğitim konusundaki verilerin de çok iç acıcı olmadığı bir gerçek. Halihazırdaki veriler Suriyeli göçmenlerden okul çağında olan çocukların büyük çoğunluğunun ya hiç eğitim almadıkları yada çok yetersiz düzeyde bir eğitim aldıklarını göstermektedir. Bu husus, gelecek dönemlerde çocuk suçluluğu açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. Ancak bu çocukların ülkemizde düzenli bir işte çalışıyor olmaları onların toplumsal entegrasyonları açısından önem arz etmekle birlikte denetimsiz ve istismar açık bir şekilde çalışmalarını, işlerini kaybetmeleri, sokakta fazla zaman geçirmeleri gibi hususlar onların kriminal eğilim içerisine girmelerine yol açabilir.

Suriyeli çocuk ve gençlerin, okullaşma oranlarının düşüklüğü ve okulla ilgili sorunların varlığı gelecekte istihdam piyasasına girişlerini gerekli mesleki beceri ve niteliğe sahip olamadıkları gerekçesiyle kısıtlanmış olacaktır. Bu durum, ekonomik ve kültürel olarak bir engellenme ve hayal kırıklığı yaratabilme potansiyeli içermektedir. Bu da sığınmacıların, suçlara bulaşma olasılıklarının artmasında etkili olacaktır. Bu nedenle gelecek dönemlerde göçmenlerde suç patlamasının yaşanmasının önüne geçebilmek için şimdiden çocukların/gençlerin ve ailelerinin toplumsal uyum ve bütünleşmelerini artırıcı faaliyetlerin/çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacıların kriminal eğiliminin oluşması açısından diğer önemli bir risk faktörü de, göçmenlerin savaş ve çatışmalı bir bölgeden gelmiş olmalarıdır. Özellikle iç çatışmaların yaşandığı savaş bölgesinden ve ciddi travmalarla ülkemize yerleşen Suriyelilerin yaklaşık olarak yarısı 19 yaş ve altındaki bireylerden oluşmaktadır. Travmayı daha derin, daha yıkıcı ve uzun erimli olarak deneyimleyen kesimlerin başında hiç kuşkusuz çocuklar gelmektedir. Travmanın etkileri bu yaş grubunda daha etkili ve kalıcı olduğu düşünüldüğünde gelecekte bu kesimin ülkemizde karşılaşılabilecekleri bazı toplumsal, psikolojik ve ekonomik sorunlarla birlikte bir suç eğiliminin veya kültürün oluşması muhtemeldir. Bu çocukların önemli bir oranının travmatik semptomlar sergiledikleri düşünüldüğünde bunların toplumsal uyuma ilişkin sorunlar yaşayabilecekleri ve bunun da bazı davranış problemlerine neden olacağı (suç, şiddet ve bazı bağımlılık yapıcı maddeler kullanma gibi) söylenebilir. Bu nedenle bu kesime yönelik ciddi

rehabilitasyon ve psikolojik tedavi hizmetlerinin gerçekleştirilmesi ve toplumsal entegrasyonlarının sağlanması gerekmektedir.

Diğer önemli bir risk faktörü de, göçmenlerin yerleştikleri bölgenin önemli ölçüde yoksul ve gecekondü özelliğini taşımasıdır. Çarpık kentleşmenin ve düzensiz yapılaşmanın belirgin özelliklerini yansıtan bu yerler, suçluluk açısından elverişli ve riskli koşullar içermektedir. Bu bölgeler aynı zamanda sosyal çözülme kuramının öngördüğü sosyal düzensizlik/örgütsüzlük göstergelerini taşımaktadır.

Diğer önemli bir husus da, sığınmacıların toplumsal entegrasyonlarına ilişkindir. Suriyelilerin dil, kültür ve yaşam tarzlarından kaynaklanan bazı sorunların varlığı toplumsal uyum açısından engelleyici bir işlevi görmektedir. Ancak bazı çalışmalar, Suriyelilerin önemli ölçüde uyum sağladıklarını ileri sürmektedir. Toplumsal uyumun sağlanmış olması, bireyleri suça karşı koruyan önemli bir husustur.

Suçluluk eğiliminin oluşmasında yukarıda belirtilen bazı risk unsurlarının varlığına rağmen sığınmacıların ülkemizde suçluluk oranlarının düşük gerçekleşmesinde etkili olan veya Suriyeli göçmenleri suç işlemekten alıkoyabilecek bazı koruyucu unsurlar bulunmaktadır. Bu nedenler içerisinde, göçmenlerin suç işlemeleri durumunda aile bireylerinin güç koşullarla karşı karşıya gelme ihtimali ve göçmenlerin sınır dışı edilebileceği veya kamplara gönderileceği yönündeki çekincedir. Ancak Suriye'deki mevcut durum nedeniyle ülkelerine iade edilmeleri sakıncalı olduğu durumda bazı sığınmacıların ülkelerine gönderilme işlemi iptal edilebilmektedir. Bundan ayrı olarak göçmenlere Türk Ceza Hukukunun öngördüğü cezalar verilmektedir. Gerekli görülenler hakkında da Geçici Koruma Yönetmeliğinin 8'inci maddesi kapsamında yabancıların statülerinin iptal edilmesi ve haklarında idari gözetim kararı alınabilmektedir.

Diğer önemli bir husus ise, Suriyeli göçmenlerin hayatta kalmak, çatışmalarda ölmek veya fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumak için Türkiye'ye sığınmış olmalarıdır. Bu nedenle ilk planda, işgücü piyasası ve yaşam koşullarına ilişkin beklentileri çok yüksek değildir. Çatışma ve savaş ortamından ülkemize canlarını kurtarmak kaygısıyla göç etmiş olan Suriyelilerin, ülkemizde asgari düzeyde sağlanabilecek bir yaşam olanağının büyük bir hoşnutluk yarattığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla, sığınmacıların karşılaştıkları bazı sorunlar onlar üzerinde doğrudan kriminallaşma etkisi yapmayabilir. Bu nedenle kısa vadede Merton'un gerilim kuramının varsayımını doğru olarak görmek mümkün değildir.

Diğer koruyucu unsurlar ve aynı zamanda kriminal eğilimliliği önleyici unsurlar olarak da özetle,

1. Göçmen grupla aynı dine mensup olmanın getirdiği kardeşlik anlayışı,
2. Yapılan ekonomik yardımlar ve yardımseverlik tutumu,

3. Göçmen dostu politikanın varlığı, devletin ve toplumun göçmenlere sahip çıkan yaklaşımı,
4. Ciddi bir ekonomik rekabetin ortaya çıkmamış olmaması,
5. STK'ların olumlu rol oynayıcı etkisi, gerilimi azaltıcı ve tarafları sakinleştirici etkisi gibi hususlar belirtilebilir.

Bundan ayrı olarak gelecek dönemlerde özellikle sonraki kuşaklar için suç oranlarının artmayacağını ileri sürmek mümkün değildir. Halihazırda göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bazı kentlerde (Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Kahraman Maraş, Mardin, Adana, Mersin, Osmaniye, İstanbul, Bursa, İzmir gibi) suç ve güvenlik riski daha yoğun olarak hissedildiğini söylemek mümkündür. Suriyelilerin gelecek dönemlerde ekonomik güçlükler yaşamaları, çocuklarına yönelik eğitim imkânlarının yetersiz kalması, travmatik etkilerin devam etmesi, toplumsal uyum ile ilgili güçlüklerin varlığı, dilencilik yapmaları, istismara açık hale gelmeleri ve dışlayıcı, aşağılayıcı muamelelere maruz kalmaları suç oranlarının artmasında etkili olabilir. Özellikle gerekli sosyo-ekonomik ve eğitimsel olanakların yaratılmaması durumunda sorunlu bir kuşağın yetişmesi muhtemeldir. Bundan ayrı olarak göçmenler arasında modernleşme ve sekülerleşme eğiliminin güç kazanmasıyla birlikte enformel sermaye ve sosyal denetimin, aile, din ve benzeri kurumsal yapıların zayıflaması, bireyselliğin gelişimi, kapitalist ve çıkarıcı eğilimlerin güç kazanması ile birlikte suç eğiliminin de artabileceği öngörülebilir.

Sonuç olarak;

- ✓ Konuya ilişkin yapılmış uluslararası araştırmalardan hareketle göç olgusunun suç üzerindeki etkisinin zorunlu, mutlak ve güçlü bir ilişki olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Ancak bazı değişkenlere bağlı olarak göçmen gruplarında suç oranlarının yüksek gerçekleşebileceği ileri sürülebilir.
- ✓ Göçmenlerin kriminal yönelimleri üzerinde, göç edilen yerleşim bölgelerinin özellikleri, göçmenlerin eğitim ve iş becerileri, göçmenlerin göç etmeden önce yaşadıkları sorunlar, yerleştikleri toplumun kültürel değerlerine uyum süreçleri, ekonomik ve iş piyasasındaki tecrübeleri/deneyimleri, göçmenlerin beklentileri, yerleşik topluluklarının göçmenlere karşı tutumları, göç ettikleri ülkelerde egemen olan hukuk/yasalar konusundaki bilgileri, göç ettikleri yerleşim bölgesindeki ekonomik koşullar (yoksulluk, işsizlik v.b.) ve suçluluk düzeyleri, sahip oldukları kültürel yapı gibi değişkenler önemli ölçüde etkili olmaktadır. Suçluluğun gelişiminde ayrıca bu risk unsurlarının etkisini minimize veya nötralize eden koruyucu faktörlerin varlığı ve etkisi de son derece önemlidir.
- ✓ Halihazırda halk arasında yaygın bir şekilde dillendirilen Suriyeliler tarafından yüksek oranda suç işledikleri yönündeki argümanın bilimsel temelden yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Suriyeliler

tarafından işlenen suç oranları son derece düşüktür. Ancak göçmenler tarafından suç olaylarının tümünün adliyeye intikal etmediği, bazı sorunları kendi aralarında çözdükleri de bir gerçektir. Bu durum da, Suriyeliler tarafından işlenen gerçek suç rakamının bilinmesini olanaklı kılmamaktadır.

- ✓ Araştırma bulguları genelde suç nedenselliği üzerinde göçün, sınırlı bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, göçmenlere karşı bir nefret ve ötekileştirme söyleminin de gerekçeleri olarak oluşturulan “göçmenlerin kriminal bir grup olduğu yönündeki” kamuoyu algısının, sağlam ve ciddi dayanaklardan yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Bilinçli veya bilinçsiz bir tutumun sonucu olarak zaman zaman Suriyeli göçmenlerin dahil oldukları suç olaylarının medyada abartılarak verilmesi, göçmenlere yönelik saldırıların yoğunlaşmasına ve göçmenlerin nefret objesi olarak görülmelerine ve kriminal bir grup olarak ötekileştirilmelerine/damgalanmalarına yol açmaktadır.
- ✓ Genelde çoğu ülkede göçmen gençler tarafından işlenen suçların aşırı derecede abartıldığı ve hem medya söyleminin hem de politik oportünizmin konusu olarak kullanıldığını müşahede etmek mümkündür. Özellikle göçmenlere yönelik bazı olumsuz basmakalıp yakıştırmalar geliştirilmektedir. Bu olumsuz basmakalıplar, göçmenlere yönelik olumlu stratejiler geliştirmek yerine kolluk ve ulusal güvenlik girişimlerini haklı çıkaracak tarzda kullanılmaktadır. Bu da, ırkçı basmakalıpların sürdürülebilmesinin etnik gruplar arası gerginliklere ve çatışmalara doğrudan katkıda bulunduğu söylenebilir.
- ✓ İşlenen suçlardan bazıları da göçmenlerin kendi aralarında gerçekleştiği ve suçların çoğunda da kendilerinin davacı pozisyonda oldukları tespit edilmiştir. Ancak Suriyeliler ile yerel halk arasında gerilim ve çatışmayı tetikleyecek bir zeminin olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle gerçekleştirilebilecek bazı provakatif eylemler sonucunda etnik çatışmanın yaşanma ihtimali mümkündür.
- ✓ Göçmenlerin karıştıkları suç olaylarının oranları düşük olmakla birlikte toplumda ciddi bir tepkinin gösterilmesine yol açmaktadır. Bu tepkiler zaman zaman ilgili şehir veya yerleşim bölgesindeki tüm Suriyelileri hedef alacak şekilde kitlesel tepkilere ve saldırılara yol açmaktadır. Örneğin, Türkiye’de taciz veya cinsellikle ilgili yılda yaklaşık olarak 30 bin civarında işlenirken, bu suç türünün sadece 720-730’unun Suriyeliler tarafından işlendiği belirtilmektedir. Ancak, işlenen bu suç türünün akabinde Suriyelilere yönelik kitlesel saldırılar gerçekleşmektedir.
- ✓ Göç olgusunu suç üzerinde etkili olduğunu ileri süren kimi araştırmacılar özellikle ikinci ve sonraki neslin suç eylemlerine daha çok yöneldiklerini ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların gelecek nesillerin beklenti düzeyleri ve yaşam tarzı, kendi aile bireylerinkinden farklı olacağı bir gerçektir. Göç etme nedenlerini ve savaşın/çatışmanın

etkilerini birinci kuşağa kıyasla daha az hissedecek olan bu kesimin kriminal yönelim içerisine girmeleri daha kolaydır. Bir anlamda, ilk dönemlerde Suriyeli sığınmacıların suç oranlarının düşük oranda gerçekleşmesi, gelecekte de düşük olacağı anlamına gelmez. Gelecek dönemlerde, gerek modernleşmenin geleneksel değerleri/kurumları tahrip edici/çözücü etkisi (aile, din ve kültürel yapı gibi enformel sermayenin zayıflaması) gerekse yaşanabilecek sorunların kriminalleştirici etkisi (çete, mafya gibi oluşumların artması) gerekse de sığınmacıların talep ve isteklerinde meydana gelebilecek artışlar (kısa sürede çok şeye sahip olma isteği, zenginleşme gibi) suç oranlarının artması üzerinde etkili olabileceğini söylemek mümkündür.

- ✓ Yerel halk ile sığınmacılar arasında en çok dil ve yaşam tarzının farklılıklarından kaynaklanan sorunların yol açtığı bazı gerilimler ve sorunlar yaşanmaktadır. Ancak genel olarak bakıldığında sığınmacıların uyum problemlerine ilişkin sorunların azaltılması veya giderilmesi zor olsa da mümkün gözükmemektedir. Sorun göçmenlerin sayısının son derece yüksek olmasıdır. Bu nedenle, tümünün kısa sürede entegrasyonlarının sağlanması beklenmemelidir.
- ✓ Araştırma literatüründen hareketle göçün tek başına suça neden olmamakla birlikte göç sürecinin iyi yönetilememesi durumunda (özellikle de göçe yoğun maruz kalan şehirlerde) bazı olumsuzluklar veya sorunların (ekolojik, eğitim, sosyal, ekonomik, psikolojik, sağlık, sosyal güvenlik gibi) ortaya çıkacağı ve bu sorunların/aksaklıkların suç eğiliminin oluşumunda veya suçun faili veya mağduru olma konusunda kolaylaştırıcı etkilerde bulunabileceğini öngörmek mümkündür.
- ✓ Gelecek dönemlerde suç işleme oranlarının önüne geçmek için eğitim ve toplumsal entegrasyon konusundaki sorunların çözümü konusunda yoğun bir çaba sergilenmesi gerekmektedir. Eğitim kurumu, bireylerin hem toplumsal uyumunu hem de mesleki yeterlilik ve becerileri kazanma fırsatı yaratmaktadır. Bu nedenle eğitim olanaklarından yoksun olmak sosyal ve ekonomik entegrasyon da dahil ciddi düzeyde sosyal ve ekonomik sorunların yaşanmasına yol açabilir. Bu da, göçmenlerin kriminal eğilimlerinin oluşumunda etkili olabilir.
- ✓ Göçmenlerin kültürel dönüşümlerini (akültürasyon sürecini) kolaylaştırmak, göçmenlerin geleneksel kültürlerinin olumlu yönlerini korumak ve göçmenlerin ana akım toplumla entegrasyonunu kolaylaştırmak için göç temelli yeniden yerleşim programlarını geliştirmek, genç göçmenlerin gelecek dönemlerde suç oranlarının artışının engellenmesinde etkili olabilir.
- ✓ Göçün suçu arttırıcı etkisinin bazı değişkenlere bağlı olarak gerçekleştiği söylenebilir. Ancak suçun gelişimini veya artışını etkileyecek bazı olumsuzlukların/yetersizliklerin varlığına rağmen, devreye daha fazla koruyucu faktörlerin girmesi de aynı şekilde suç yöneliminin oluşumunu

etkiler. Bu nedenle göç ve suç ilişkisinin analizinde risk ve koruyucu faktörlerin birlikte ele alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adler, F., Mueller, G. O. W. & Laufer, W.S. (1995). *Criminology*. USA: McGraw-Hill.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (3):16-29.
- Alpak, G., Ünal, A., Bülbül, F., Sağaltıcı, E., Bez, Y., Altındağ, A., Dalkılıç, A. & Savas, H. A. (2014). Post-Traumatic Stress Disorder Among Syrian Refugees in Turkey: A Cross-Sectional Study. *Int J Psychiatry Clin Pract.* 2015 Mar;19(1): 45-50.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumluları: Mardin Örneği. *Mukaddime*, 5(2): 53-70.
- Apak, H., (2015). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. *Birey ve Toplum*, 5, 125-142.
- Archer, D. & Gartner, R. (1976). Violent Acts and Violent Times: A Comparative Approach to Postwar Homicide Rates, *American Sociological Review*, 41(6), 937-963.
- Aydın, N. (2014). Savaşın Çocuklar Üzerindeki Psikolojik, Sosyal Ve Kültürel Etkileri. Çocuklar ve Savaş içinde (Ed. Burcu Tokuç) HASUDER Yay. (http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebook/s/%c3%87ocuklar%20ve%20savas_hasuder%20yayın%20no_2014_2.pdf)
- Bankston III, C.L., (1998). Youth Gangs And The New Second Generation: A Review Essay. *Aggression and Violent Behavior* ,3: 35–45.
- Bell, B., Fasani, F., & Machin, S. (2013). Crime and Immigration: Evidence From Large Immigrant Waves. *Review of Economics and Statistics*, 95: 1278-1290.
- Bohm, R. M. (1997)ç *A Perimer on Crime and Delinquency*. USA: Wadsworth Pub
- Bui, H. N. (2009), Immigration And Crime, *21st Century Criminology: A Reference Handbook* (21st Century Reference) içinde, (Editör J. Mitchell Miller), SAGE Publications.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 1-14.

- Card, D., Dustmann, C., and Preston, I. (2012). Immigration, Wages, and Compositional Amenities. *Journal of the European Economic Association*, 10(1):78- 119.
- Çoban, İ. A. (2011). Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller. Y. Özkan (eds.) içinde, *Sosyal Dışlanma Ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı* (s. 107-122). Ankara: Maya Akademi.
- Chung, M., Cheung, AlQarni, N., AlMazrouei, M., Al Muhairi, S., Shakra, M., Mitchell, B., Al Mazrouei, S., & Al Hashimi, S. (2018). The Impact Of Trauma Exposure Characteristics On Post-Traumatic Stress Disorder And Psychiatric Co-Morbidity Among Syrian Refugees. *Psychiatry Res.* 2018 Jan;259:310-315
- Deniz, A.Ç., Hülür, A.B., & Ekinci, Y. (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (42), 1077- 1087.
- Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. Ankara: SETAV Yay.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. Ankara: HUGO (Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi). 05.03.2017 tarihinde <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184> adresinden alındı.
- Erdoğan, M. M. & Ünver, C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Ankara: Matsa Basımevi-Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Erdoğan, M.M. (2017a). "Kopuştan" Uyuma Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği. <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/05/09/2a50f712-6413-489f-9deb-56dc52de7264.pdf>, (15.8.2017).
- Erdoğan, M. M. (2017b), *Suriyeliler Barometresi- Yönetici Özeti* (Taslak)/ (int. Erişim <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/suriyeliler-barometresi-yc3b6netici-c3b6zeti.pdf>)
- Fitzgerald, J., Curtis, K. A., & Corliss, C. L. (2012). Anxious Publics: Worries about Crime and Immigration. *Comparative Political Studies*, 45(4): 477-506.
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713
- <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>.
(<https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/111/suriye-2017-faaliyet-raporu.pdf>).<https://multeciler.org.tr/suriyeli-multecilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/>

- <http://www.gercekhayat.com.tr/roportaj/suriyeliler-hakkindaki-yanlar>
(<http://www.milliyet.com.tr/icisleri-bakani-soylu-muhtarlar-siyaset-2763351/>)
- International Crisis Group (2018), *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak*, https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/241-turkey-s-refugee-crisis-the-politics-of-permanence-turkish_0.pdf
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli Mülteci Çocukların Kültürel Uyum Sürecinde Okul Psikolojik Danışmanlarına Düşen Rol Ve Sorumluluklar. *Elementary Education Online*, 16(4): 1768-1776.
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21: 995-1014.
- Kaya, M. (2015). Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak. *International Journal of Social Science*, 39: 263-279.
- Kaygısız, İ. (2017). Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri Friedrich Ebert Stiftung, <http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/> (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2017).
- Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik Ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*; 6: 84-110.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2): 149-174.
- Kızmaz, Z., & Döner, H. (2017). Mülteciler İle Yerleşik Halk Arasında Olası Çatışma Dinamikleri Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Hatay Örneği. A. Yatkın (Ed.) *11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Korkmaz, A. (2016). Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Akademik Hassasiyetler*. 3(6): 83-116.
- Lee, M.T., Martinez, R., Jr., & Rosenfield, R. (2001). Does Immigrations Increase Homicide Rates? Negative Evidence From Three Border Cities. *The Sociological Quarterly*, 42: 559-580.
- Lynch, J., & Simon, R. (2007). *A Comparative Assessment Of Criminal Involvement Among Immigrants And Natives Across Seven Nations*. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and Immigration* (pp. 273– 290). Burlington: Ashgate.

- Mears, D.P., (2001). The Immigration- Crime Nexus: Toward an Analytic Framework For Assessing and Guiding Theory, Research and Policy. *Sociological Perspectives*, 44: 1-19.
- Martinez, R., & Valenzuela, A. (2006). *Coming to America: Immigration, Ethnicity And Crime*. New York: New York University Press.
- Martinez, R. (2008). Immigration, Crime And Recidivism: Editorial Introduction. *Criminology and Public Policy*, 7(1): 53–58.
- Martinez, R., & Valenzuela, A. (2006). *Coming to America: Immigration, Ethnicity And Crime*. New York: New York University Press.
- Memiş, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo- Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52): 100-114.
- Orhan, O., Gündoğar, S. Ş. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*, ORSAM-TESEV Raporu. <http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.pdf> (E. T. 7.6.2016).
- Özipek, B. B. (2018). *Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi: Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak*, İstanbul: Uluslararası Teknoloji Ekonomi Ve Sosyal Araştırma Vakfı.
- Özpinar, E. (2016). *Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Piopiunik, M. & Ruhose, J. (2016). Immigration, Regional Conditions, and Crime: Evidence from an Allocation Policy in Germany. *European Economic Review*, 92: 258-282.
- Rattner, A. (2007). Crime and Russian Immigration: Socialization or importation? The Israeli Case. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and Immigration* (pp. 165–178). Burlington: Ashgate.
- Reid, L., Williams, H. E., Weiss, R. M., & Jaret, A. C. (2005) The Immigration– Crime Relationship: Evidence Across US Metropolitan Areas. *Social Science Research*, 34(4): 757–780.
- Rumbaut, R. & Ewing, W. (2007). The Myth of Immigrant Criminality. Retrieved from http://borderbattles.ssrc.org/Rumbaut_Ewing/index.html.
- Sampson, R.J., (1991). Linking the Micro- And Macro-Level Dimensions of Community Social Organization. *Social Forces* 70: 43–64.
- Sampson, R. J., & Groves, W. B. (1989). Community Structure and Crime: Testing Social Disorganization Theory. *American Journal of Sociology*, 94: 774- 802

- Shaw, C. R., & McKay, H.D. (1942) *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Chicago, IL, US: University of Chicago Press.
- Siegel, D., & Bovenkerk, F. (2007). Crime and Manipulation of Identity Among Russian-Speaking Immigrants in The Netherlands. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and Immigration* (pp. 251–272). Burlington: Ashgate.
- Simon, R., & Sikich, K. (2007). *Public Attitudes Toward Immigrants And Immigration Policies Across Seven Nations*. *International Migration Review*, 41(4), 956–962.
- Sirin, S., & Rogers-Sirin, L. (2015). *The Educational And Mental Health Needs of Syrian Refugee Children*. Migration Policy Institute, Washington DC. http://www.researchgate.net/profile/Selcuk_Sirin/publication/287998909_The_Educational_and_Mental_Health_Needs_of_Syrian_Refugee_Children/links/567cd6c08ae19758384e4bf.pdf. (Accessed Dec 2017).
- Stansfield, R. (2016). Reevaluating the Effect of Recent Immigration on Crime: Estimating the Impact of Change in Discrete Migration Flows to the United Kingdom Following EU Accession. *Crime & Delinquency*, 62 (2): 1426-1447
- Stowell, J.I., & Martinez Jr, R. (2007). Displaced, Dispossessed, or Lawless? Examining the Link Between Ethnicity, Immigration, and Violence. *Aggression and Violent Behavior*, 12 (5): P. 564-581.
- Taştan, C., Haklı, S. Z., & Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler*. Polis Akademisi Başkanlığı. Ankara: Göç ve Sınır Güvenliği Araştırmaları Merkezi (GÖÇMER) Yay.
- Thomas, P. M. (2011). Theoretical Articulation on Immigration and Crime. *Homicide Studies*, 15(4).
- Tonry, M. H. (Ed.), (1997). *Ethnicity, Crime, and Immigration: Comparative and Cross-National Perspectives*. Chicago,IL: Chicago University Press.
- Vito, G. F., & Holmes, R. M, (1994). *Criminology, Theory, Research And Policy*, Belmont/ California: International Thomson Pub.
- Wadsworth, T. (2010). Is Immigration Responsible For The Crime Drop? An Assessment Of The Influence Of Immigration On Changes In Violent Crime Between 1990 And 2000. *Social Science Quarterly*, 91, 531-553.
- Wortley, S. (2009). Introduction. The Immigration-Crime Connection: Competing Theoretical Perspectives. *Int. Migration & Integration* 10: 349–358
- Yahav, R. (2011). Exposure of Children to War and Terrorism: A Review. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 4: 90-108.

Yaşar, R. (2013), *Kilis'te Sığınmacı Algısı: Toplumsal Otizm ve Ötekileştirme Sürecinin İlk Görünümleri*. Kilis: 7 Aralık Üniversitesi.

Yeager, M. (1996). *Immigrants and criminality: A Meta Survey*. Ottawa: The Metropolis Project.